POMORSKA ODLEWNIA I EMALIERNIA

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE WYODRĘBNIONE

G R U D Z I Ą D Z

C 132-6

Uwaga! Doręczyć instalującemu i obsługującemu agregat

SAMOZASYSAJĄCE POMPY WIROWE TYPU „S"

DOKUMENTACJA TECHNICZNO-RUCHOWA

WYDANIE 4

WYDAWNICTWO KATALOGÓW I CENNIKÓW

POMORSKA ODLEWNIA I EMALIERNIA

Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione

Grudziądz, Al. 23 Stycznia 26, tel. 4010—4019

C 132-6

Uwaga! Doręczyć instalującemu i obsługującemu

SAMOZASYSAJĄCE POMPY WIROWE TYPU „S"

DOKUMENTACJA TECHNICZNO-RUCHOWA

Nieprzestrzeganie przez użytkownika agregatu pompowego przepisów i wskazówek zawartych w niniejszej dokumentacji techniczno-ruchowej, zwalnia producentów agregatu od wszelkich zobowiązań i gwarancji

WYDANIE 4

WYDAWNICTWO KATALOGÓW I CENNIKÓW
WARSZAWA 1966

Uwaga: Wartości liczbowe zawarte w niniejszym opracowaniu, określające wyrób, mają charakter orientacyjny.

SPIS TREŚCI

WKC, Warszawa 1967. Nakład 20.000+63 egz. Ark. wyd. 4,2. Ark. druk. 4. Format A4. Papier druk. sat. V kl. 70 g, A1. Oddano do składu 13.VII.66. Podpisano do druku 22.XII.1966. Zam. 484/IV/66.

Grudziądzkie Zakłady Graficzne — Grudziądz, Plac Wolności 5 — Zam. nr 2147 — T-97

1. OPIS TECHNICZNY

1.1. Zastosowanie i zakres pracy

Samozasysające pompy wirowe typu S łączą w sobie zalety wspólne wszystkim pompom wirowym z właściwościami pomp tłokowych.

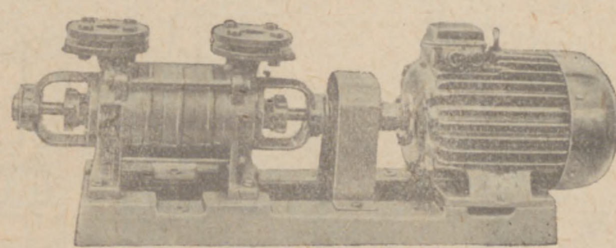
Największą zaletą pomp typu S jest zdolność samoczynnego zasysania, bez — niezbędnego przy zwykłych pompach wirowych — zalewania całego przewodu ssawnego pompowaną cieczą. Samozasysająca pompa wirowa typu S ssie bez przeszkód nawet w tym przypadku, gdy przewód ssawny poprowadzony jest przez wzniesienia wystające ponad pompę i sięgające 6,5 m ponad poziom wody po stronie ssawnej, jeżeli tylko wysokość tłoczenia nie jest za wielka; możliwość ta w wielu przypadkach znacznie ułatwia rozmieszczenie rur i przewodów.

Pompy tego typu są niezastąpione w automatycznych domowych instalacjach wodociągowych lub w innych urządzeniach włączanych z odległości. W instalacjach ze zbiornikami wodno-powietrznymi (hydroforami) lub w urządzeniach odżeleziających zbyteczne jest stosowanie specjalnych pomp powietrznych; pompa typu S, wyposażona w odpowiedni zawór smoczkowy, wytwarza wstępne ciśnienie sprężania i uzupełnia zapas powietrza w zbiorniku. W urządzeniach przenośnych samozasysające pompy wirowe pracują zawsze nienagannie gdyż drobna nieszczelność węży lub ich złączy nie wpływa ujemnie na działanie pompy. W połączeniu z dobrym inżektorem głębinowym samozasysająca pompa wirowa jest najpewniej działającą pompą do głębokich studzien.

Pompy wirowe typu S odznaczają się dużą zdolnością samoczynnego zasysania przy wyższych temperaturach cieczy, nadają się więc do pompowania gorącej wody, skroplin itp.

Pompy typu S są niezastąpione jako pompy do cieczy łatwopalnych, dla stacji benzynowych itp., samoczynnie bowiem zasysają paliwo (np. benzynę, benzol itp.), specjalne zaś wykonania dławnic dają gwarancję nieprzeciekania cieczy przez uszczelnienie wału.

Samozasysające pompy wirowe typu S przeznaczone są do pompowania **czystych** zimnych lub gorących cieczy. Do pompowania cieczy gęstych i zawierających **stałe zanieczyszczenia** (jak np. piasek itp.) pompy te **nie nadają się.** W specjalnych wykonaniach pompy typu S mogą być zastosowane do pompowania cieczy o różnorodnych właściwościach chemicznych — patrz tabl. **I.**

Rys. 1. Agregat pompowy z pompą S 43 — wykonanie 1

Zakres pracy pomp typu S zamyka się w granicach wydajności Q = 20—650 l/min. i manometrycznej wysokości podnoszenia H_m = 4-215 m słupa wody. Dopuszczalna temperatura cieczy 100°C.

Szczegółowe dane odnośnie do parametrów pracy pomp podane są w punkcie 2.1.

Materiały stosowane w budowie pomp oraz rodzaje pompowanych cieczy — Tablica I

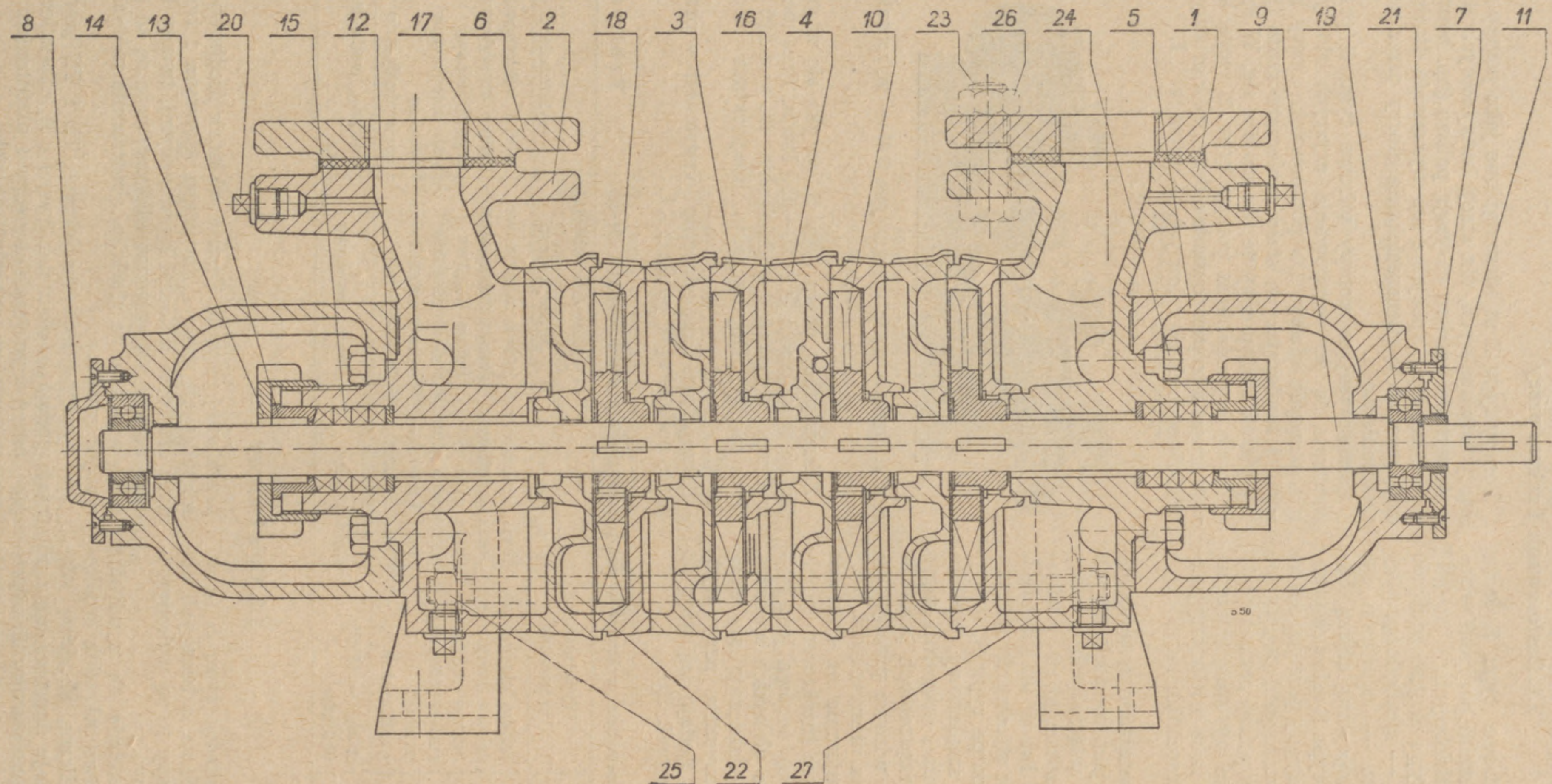
Części pompy	Wykonanie normalne	Wykonania specjalne: wykonanie a	Wykonania specjalne: wykonanie b	Wykonania specjalne: wykonanie c
Korpus ssawny i tłoczny	żeliwo maszynowe	brąz krzemowy	żeliwo maszynowe	żeliwo maszynowe
Wkładki środkowe	żeliwo maszynowe	brąz krzemowy	żeliwo maszynowe	żeliwo maszynowe
Wirniki	żeliwo ciągliwe	brąz cynowy	żeliwo ciągliwe	brąz krzemowy
Wał z wpustami	stal nierdzewna	stal kwasoodporna	stal nierdzewna	stal nierdzewna
Nakrętki dławnicowe	mosiądz	brąz krzemowy	żeliwo maszynowe	mosiądz
Szczeliwo dławnicowe plecione	grafitowane	grafitowane	ługoodporne	benzynoodporne
Zastosowanie do cieczy	woda — ciecze obojętne	ocet i wino	ciecze zasadowe	benzyna, woda morska

1.2. Opis budowy

Samozasysające pompy wirowe typu S są to pompy rotodynamiczne, poziome, o bocznych kanałach pierścieniowych. Pompy te są wykonywane jako jedno- i wielostopniowe.

Każdy ze stopni pompy składa się z wirnika wodnego *10* (rys. 2 i 3) i dwu wkładek środkowych stanowiących hydrauliczną obudowę wirnika. Pompowana ciecz zostaje doprowadzona od strony napędu poprzez korpus ssawny *1*, odprowadzona zaś przez korpus tłoczny *2* po stronie przeciwnej napędu. Zestaw wkładek środkowych, ściągniętych wraz z korpusem ssawnym i tłocznym czterema śrubami łącznikowymi, tworzy kadłub pompy. Otwarte wirniki osadzone są za pomocą wpustów na gładkim, obustronnie ułożyskowanym wale *9*.

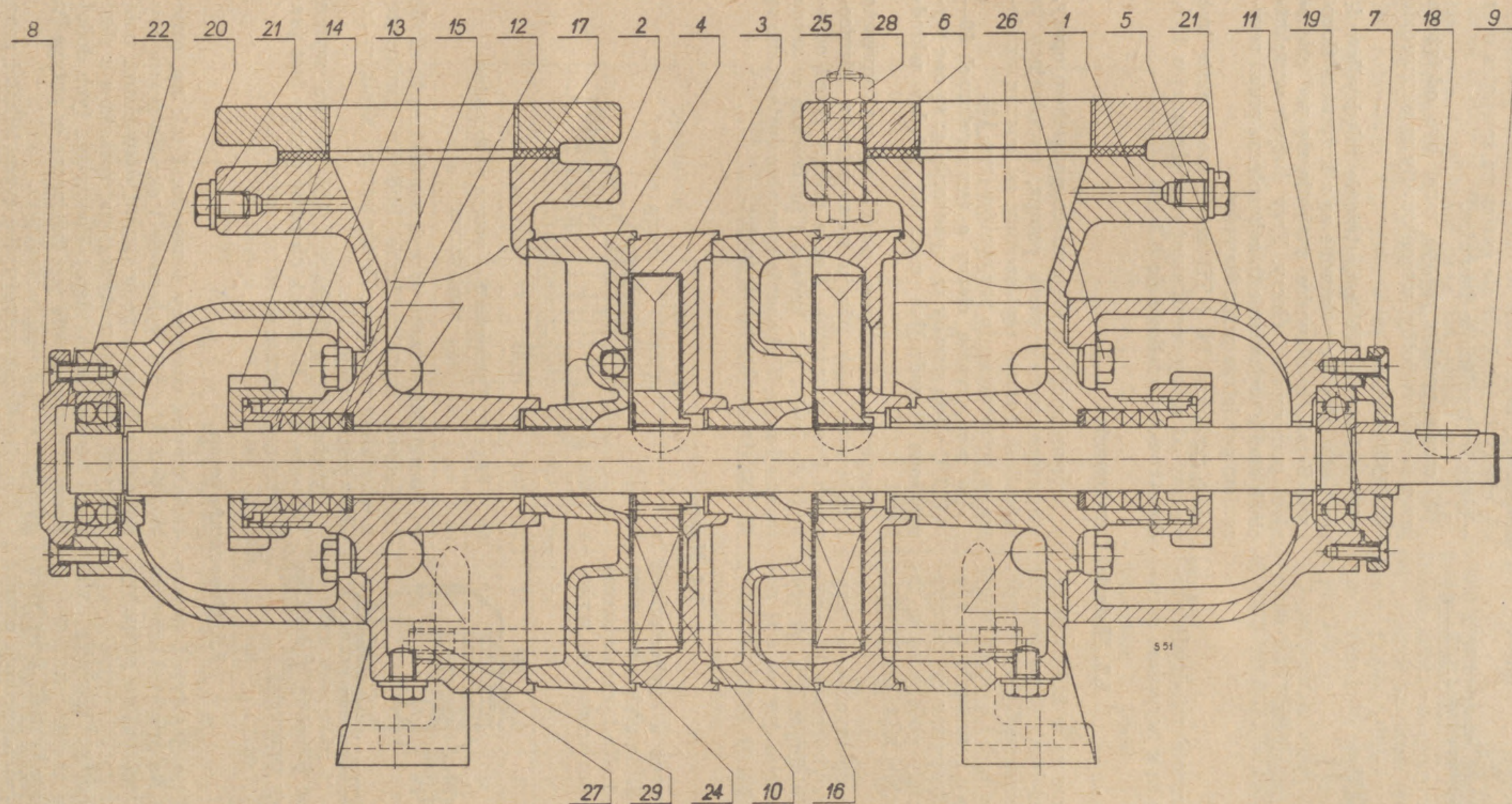
W wykonaniach specjalnych TE i TU pompy mają podwójne dławnice (rys. 4 i 5), zabezpieczające przed wyciekaniem cieczy i ulatnianiem się gazów w miejscu uszczelnienia wału.

Rys. 2. Przekrój pomp S 24, S 34, S 44

1 — korpus ssawny
2 — korpus tłoczny,
3 — wkładka środkowa,
4 — wkładka środkowa,
5 — pałąk łożyskowy,
6 — kołnierz rurowy,
7 — pokrywa łożyskowa,
8 — pokrywa łożyskowa,
9 — wał,
10 — wirnik wodny,
11 — tulejka dystansowa,
12 — podkładka ciśnieniowa,
13 — tulejka dławnicowa,
14 — nakrętka dławnicowa,
15 — szczeliwo dławnicowe,
16 — uszczelka wkładek środkowych,
17 — uszczelka kołnierza,
18 — wpust czółenkowy,
19 — łożysko kulkowe,
20 — czop wieńcowy,
21 — wkręt,
22 — śruba łącznikowa,
23 — śruba z łbem 6-kątnym,
24 — śruba z łbem 6-kątnym,
25 — nakrętka 6-kątna,
26 — nakrętka 6-kątna,
27 — podkładka.

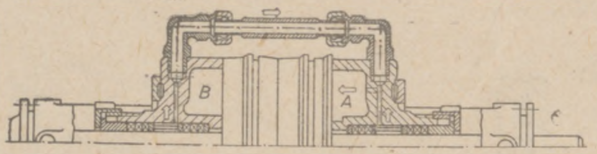
Uwagi: Pompy S 31, 32, 33 i 34 nie mają nóżek od strony przeciwnej do napędu. Nie stosuje się czopów wieńcowych do spuszczania cieczy w korpusie ssawnym (1) i tłocznym (2).

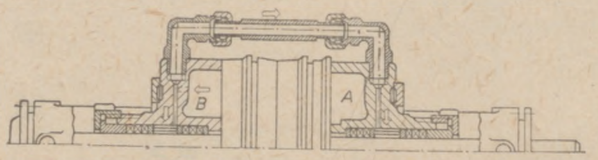

Rys. 3. Przekrój pompy S 82

1 — korpus ssawny,
2 — korpus tłoczny,
3 — wkładka środkowa,
4 — wkładka środkowa,
5 — pałąk łożyskowy,
6 — kołnierz rurowy,
7 — pokrywa łożyskowa,
8 — pokrywa łożyskowa,
9 — wał,
10 — wirnik wodny,
11 — tulejka dystansowa,
12 — podkładka ciśnieniowa,
13 — tulejka dławnicowa,
14 — nakrętka dławnicowa,
15 — szczeliwo dławnicowe,
16 — uszczelka wkładek środkowych,
17 — uszczelka kołnierza,
18 — wpust czółenkowy,
19 — łożysko kulkowe,
20 — łożysko kulkowe,
21 — czop wieńcowy,
22 — wkręt,
24 — śruba łącznikowa,
25 — śruba z łbem 6-kątnym,
26 — śruba z łbem 6-kątnym,
27 — nakrętka 6-kątna,
28 — nakrętka 6-kątna,
29 — podkładka

Nie stosuje się czopów wieńcowych do spuszczania cieczy w korpusie ssawnym (1) i tłocznym (2).

Rys. 4.

Rys. 5.

W wykonaniu **TE** przestrzenie międzydławnicowe obu dławnic połączone są z korpusem ssawnym *A* tak, że ciecz przeciekająca przez wewnętrzną część szczeliwa zostaje ponownie zassana do pompy. Wykonanie to uniemożliwia przeciekanie cieczy i ulatnianie się gazów na zewnątrz oraz odciąża hydraulicznie dławnice.

W czasie postoju pompa musi być odciążona przez zawór zwrotny, wmontowany w przewodzie tłocznym pompy.

W wykonaniu **TU** przestrzenie międzydławnicowe obu dławnic połączone są z korpusem tłocznym *B* tak, że dławnica znajduje się pod ciśnieniem pompowanej cieczy. Przy dużych wysokościach ssania wykonanie to zabezpiecza przed zasysaniem powietrza przez dławnicę.

Dla wykonań TE i TU pobór mocy może być wyższy od mocy nominalnej powiększonej o 10%, dodatkowo o wielkość do 0,2 kM.

1.3. Materiał i wykonanie

Pompy typu S wykonywane są w kilku odmianach, różniących się materiałami (tworzywami) użytymi do wykonania poszczególnych części pompy. Wykonania specjalne a, b i c umożliwiają zastosowanie pomp do cieczy o różnorodnych właściwościach chemicznych. Stosowane w poszczególnych wykonaniach materiały podane są w tablicy I. Pompy w wykonaniach a, b i c, dostarczane są na specjalne zamówienie.

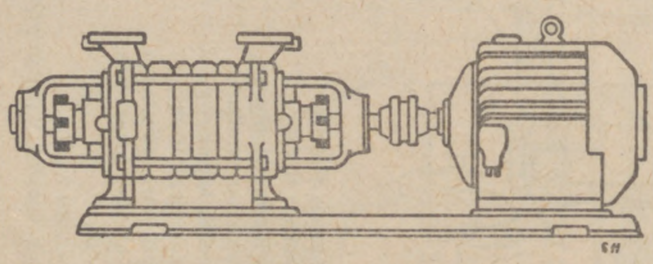
Do pompowania cieczy łatwopalnych — w przypadku braku silnika przeciwwybuchowego — służą pompy w wykonaniu specjalnym Wp. W wykonaniu tym pompa wyposażona jest w wał pośredni i dławnicę przyścienną; w pomieszczeniu, w którym znajdują się grożące wybuchem opary, ustawiona zostaje sama pompa, napędzający ją zaś silnik zostaje umieszczony za ścianką działową, w pomieszczeniu bez oparów (rys. 10).

Do pompowania cieczy o temperaturach 60—100°C służą pompy w wykonaniu g; są one wyposażone w podwójne uszczelki między wkładkami.

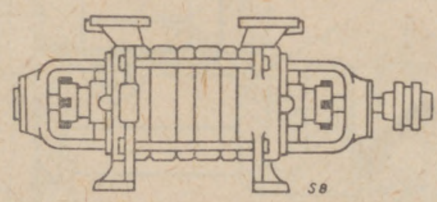
Wszystkie obrabiane części są wykonywane i odbierane przy użyciu sprawdzianów różnicowych i są wymienne. Każda pompa przed oddaniem do ruchu jest badana i próbowana w pracy na stacji prób. Wykonania specjalne dostarczane są za dopłatą według tabeli dopłat.

1.4. Napęd

Pompy mogą być dostarczane w wykonaniach przedstawionych na rys. 6 i 7. Za wykonanie normalne uważa się wykonanie 1. Na życzenie zamawiającego pompy mogą być dostarczane w wykonaniu 2.

Rys. 6. Wykonanie 1 — agregat pompowy z silnikiem elektrycznym budowy zamkniętej

Rys. 7. Wykonanie 2 — pompa ze sprzęgłem elastycznym

Silniki dostarczane w wykonaniu 1 są to silniki trójfazowe asynchroniczne budowy zamkniętej z wirnikiem zwartym. Dobór pomp i silników podany jest w tablicy IV.

Synchroniczna liczba obrotów silnika wynosi 1500 obr/min. Kierunek obrotów pompy jest prawoskrętny (patrząc od strony napędu).

1.5. Oznaczenia pomp

Oznaczenie pompy określają jej typ i pewne wielkości charakterystyczne. Na przykład oznaczenie pompy S 43 zawiera następujące elementy:

literę S — typ pompy,
liczbę 4 — typowielkość pompy = średnica wewnętrzna króćców w cm,
liczbę 3 — ilość stopni pompy = ilość wirników.

Do powyższego zasadniczego oznaczenia pompy dodaje się oznaczenia specjalnych wykonań materiałowych, dławnicy i napędu. I tak np. oznaczenie **S 43 a TE wykonanie 1** określa pompę wykonaną z brązu z podwójnymi dławnicami połączonymi z przestrzenią ssawną, sprzężoną z silnikiem budowy zamkniętej. Podawanie tych dodatkowych oznaczeń nie jest konieczne w przypadku pompy o wykonaniu normalnym.

Dla określenia samej tylko typowielkości pomp używa się oznaczeń S 40 i S 80.

2. PARAMETRY I GABARYTY

2.1. Parametry pracy pomp

Dane tablicy II odnoszą się do wody o ciężarze właściwym 1 kG/dcm³ oraz temperaturze 20°C, i uzyskiwane są przy nominalnych obrotach napędzającego pompę silnika.

W rubrykach H_m podane są manometryczne wysokości podnoszenia, tj. geometryczne wysokości ssania + geometryczne wysokości tłoczenia + opory przepływu w rurach, mierzone w metrach słupa wody.

W rubrykach N_p podane są zapotrzebowania mocy mierzone na wale pompy w koniach mechanicznych (KM). Przy ruchu ciągłym zaleca się stosować silniki o mocy co najmniej 10% większej od zapotrzebowania mocy w danych warunkach pracy. Dobór silników dostarczanych w normalnym wykonaniu agregatu pompowego podany jest w pkt 2.2.

Dopuszczalna wakuometryczna wysokość ssania wynosi 7 m słupa wody przy temperaturze wody 20°C, 5 m słupa wody, przy temperaturze 60°C,

Wydajność pomp — Tablica II

n = 1450 obr./min.

Oznaczenie pompy	Wydajność w l/min. 20		30		40		50	
	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p
S 21	25	0,62	18,5	0,52	12	0,44	6	0,42
S 22	47	1,16	34,5	0,96	22	0,80	11	0,72
S 23	65	1,50	48,0	1,28	32	1,02	16	0,95
S 24	87	2,10	64,0	1,70	42	1,40	21	1,20
S 25	107	2,50	79,0	2,10	54	1,70	29	1,45
S 26	125	3,00	93,0	2,50	63	2,00	34	1,65

n ≌ 1430 obr./min.

Oznaczenie pompy	Wydajność w l/min. 30		40		50		60		70		80	
	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p
S 31	—	—	20	0,85	16,5	0,7	13	0,6	9	0,55	5,5	0,5
S 32	48	1,7	41	1,5	33,5	1,3	26	1,15	18	1,0	10,5	0,9
S 33	72	2,3	61	2,05	50,5	1,8	39	1,6	27	1,4	15,5	1,25
S 34	94	3,3	80	2,9	65	2,5	50,5	2,15	36	1,9	20,5	1,65
S 35	118	4,05	101	3,6	83	3,2	63,5	2,75	45	2,4	26	2,1
S 36	143	4,7	123	4,1	100	3,6	76	3,1	52	2,7	—	—

Parametry pracy pomp S 20 i 30 mają charakter orientacyjny i mogą ulec zmianie.

n ≌ 1450 obr./min.

Oznaczenie pompy	Wydajność w l/min. 60		80		100		125		150		175	
	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p
S 41	42	3,1	39	2,9	34	2,6	28	2,2	22	1,9	16	1,6
S 42	78	6,1	71	5,7	64	5,2	54	4,5	42	3,8	29	3,0
S 43	114	7,9	104	7,2	93	6,6	76	5,8	60	5,1	43	4,3
S 44	145	10,6	132	9,8	118	9,0	96	7,9	75	6,7	55	5,6
S 45	188	13,6	170	12,6	148	11,5	120	10,0	92	8,5	64	7,1
S 46	215	16,0	195	14,8	171	13,5	140	11,7	108	10,0	75	8,4

n ≌ 1460 obr./min.

Oznaczenie pompy	Wydajność w l/min.															
	200		250		300		350		400		500		600		650	
	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p	H_m	N_p
S 81	35	8,2	33,8	7,8	31	7,4	29	7,0	26	6,6	20	5,8	13	4,7	8	4,0
S 82	67	16,2	64,0	15,6	60	15,0	55	14,3	50	13,5	39	11,9	25	9,8	17	9,0
S 83	100	25,2	95,0	24,4	88	23,4	82	22,2	75	21,0	58	18,0	38	14,8	26	12,8

1,5 m słupa wody przy temperaturze 80°C; przy temperaturach wyższych od 85—90°C wymagany jest napływ do pompy (patrz również pkt 5.2).

Przy pompowaniu cieczy lotnych, jak np. benzyna, benzol itp., wakuometryczna wysokość ssania nie może przekraczać 5 m słupa cieczy, jeżeli temperatura cieczy nie przekracza 15°C; wydajność pomp jest taka sama jak przy pompowaniu wody.

Dla wykonań „a" (pompy z brązu) i „g" (pompy na gorącą wodę) manometryczna wysokość podnoszenia „Hm" jest pomniejszona o 20%.

2.2. Dobór agregatu. Ciężar netto

Tablica IV podaje dobór pomp, silników, płyt fundamentowych i sprzęgieł, w jakim agregaty pompowe są dostarczane przy normalnym wykonaniu (wykonanie 1). Agregaty z innymi silnikami mogą być dostarczone na specjalne zamówienie.

Ciężary pomp odnoszą się do wykonań 2 — bez sprzęgła i b (wraz z kołnierzami rurowymi). Ciężary pomp w wykonaniu a i c podaje tablica X.

Przy pompowaniu cieczy o ciężarze właściwym większym od 1 kG/dcm³, zapotrzebowanie mocy proporcjonalnie wzrasta. Dopuszczalny ciężar właściwy cieczy wynosi 1,2 kG/dcm³.

Wpływ lepkości pompowanej cieczy na zmianę parametrów pracy pompy podany jest w tablicy III.

Tablica III

Wpływ lepkości cieczy na zmianę parametrów

Lepkość cieczy w stopniach Englera	Zwiększenie zapotrzebowania mocy	Zmniejszenie	
		wysokości podnoszenia	maksymalnej wydajności
4°E	0—5%	0	0
10°E	25%	15%	15%

Dobór agregatu. Ciężar netto

Wykonanie 1

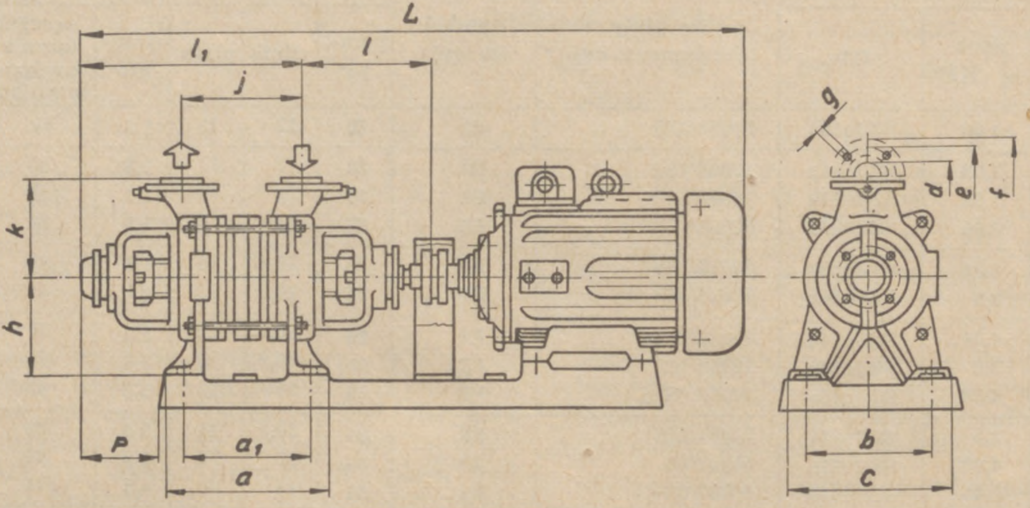
Tablica IV

Oznaczenie pompy	Silnik		Nr płyty fundamentowej	Symbol sprzęgła	Ciężar netto w kG					L
	moc w KM	typ			pompa	silnik	płyta	sprzęgło	agregat	
S 21	0,54	BZTe-34a	50056/32s	E3	18,5	7,5	13	1,5	42	650
	0,82	BZTe-34b	50056/32s	E3	18,5	9,0	13	1,5	43,5	670
S 22	1,09	SZJe-14a	50056/22s	E3	21,5	17,0	13	1,5	55	760
	1,50	SZJe-14b	50056/22s	E3	21,5	19,0	13	1,5	57	770
S 23	1,50	SZJe-14b	50056/22s	E3	24,5	19,0	13	1,5	60	810
	2,04	SZJe-24a	50056/12s	E3	24,5	25,5	12	1,5	65	845
S 24	1,50	SZJe-14b	50056/22s	E3	27,5	19,0	13	1,5	63	855
	2,04	SZJe-24a	50056/12s	E3	27,5	25,5	12	1,5	68	885
	3,00	SZJe-24b	50056/12s	E7	27,5	30,5	12	3,0	75	915
S 25	2,04	SZJe-24a	50057/12s	E3	31	22,5	21	1,5	81	925
	3,0	SZJe-24b	50057/12s	E7	31	30,5	21	3,0	87	955
S 26	2,04	SZJe-24a	50057/12s	E3	34	25,5	21	1,5	84	965
	3,00	SZJe-24b	50057/12s	E7	34	30,5	21	3,0	90	995
	4,08	SZJe-34a	50057/0s	E9	34	37,0	20	4,3	97	1005

Oznaczenie pompy	Silnik		Nr płyty fundamentowej	Symbol sprzęgła	Ciężar netto w kG					L	P*
	moc w KM	typ			pompa	silnik	płyta	sprzęgło	agregat łącznie z wyposażeniem		
S 31	1,09	SZJe14a	50056/22S	E3	20	17	13	1,5	53	715	160
S 32	1,09	SZJe14a	50056/22S	E3	23	17	13	1,5	56	755	200
	1,5	SZJe14b	50056/22S	E3	23	19	13	1,5	58	770	200
	2,04	SZJe24a	50056/12S	E3	23	25,5	12	1,5	64	795	200
S 33	2,04	SZJe24a	50056/12S	E3	26	25,5	12	1,5	67	835	240
	3,0	SZJe24b	50056/12S	E7	26	30,5	12	3,0	73	865	240
S 34	2,04	SZJe24a	50056/12S	E3	29	25,5	12	1,5	70	875	280
	3,0	SZJe24b	50056/12S	E7	29	30,5	12	3,0	76	905	280
	4,08	SZJe34a	50056/0S	E7	29	37	14	3,0	85	915	280
S 35	3,0	SZJe24b	50057/12S	E7	34	30,5	20	3,0	89	965	60
	4,08	SZJe34a	50057/0S	E7	34	37	20	3,0	96	975	60
	5,45	SZJe34b	50057/0S	E9	34	44	20	4,3	104	1005	60
S 36	4,08	SZJe34a	50057/0S	E7	37	37	20	3,0	99	1015	100
	5,45	SZJe34b	50057/0S	E9	37	44	20	4,3	107	1045	100
S 41	2,0	SZJe24a	50054/32S	E3	35	25,5	18	1,5	82	870	130
	3,0	SZJe24b	50054/32S	E3	35	30,5	18	1,5	87	900	130
	4,1	SZJe34a	50054/20S	E7	35	37	18	3,0	95	910	130
S 42	4,1	SZJe34a	50031/20S	E7	42	37	21	3,0	105	965	30
	5,5	SZJe34b	50031/20S	E7	42	44	21	3,0	112	995	30
	7,5	SZJe44a	50051/0S	E9	42	64	23	4,3	135	1045	90
S 43	5,5	SZJe34b	50031/20S	E7	49	44	21	3,0	119	1050	30
	7,5	SZJe44a	50051/0S	E9	49	64	23	4,3	142	1100	130
	10,2	SZJe44b	50051/0S	E9	49	78	23	4,3	156	1140	130
S 44	7,5	SZJe44a	50053/0S-p	E9	56	64	32	4,3	158	1115	20
	10,2	SZJe44b	50053/0S-p	E9	56	78	32	4,3	172	1195	20
	13.6	SZJe54a	50052/28S-p	E10	56	104	40	9,0	211	1230	40
S 45	10,2	SZJe44b	50053/0S	E9	63	78	33	4,3	180	1245	80
	13,6	SZJe54a	50052/28S	E10	63	104	43	9,0	221	1285	80
	17,5	SZJe54b	50052/28S	E10	63	125	43	9,0	242	1315	80
S 46	10,2	SZJe44b	50053/0S	E9	70	78	33	4,3	187	1300	25
	13,6	SZJe54a	50052/28S	E10	70	104	43	9,0	229	1340	25
	17,5	SZJe54b	50052/28S	E10	70	125	43	9,0	249	1370	25
S 81	7,5	SZJe44a	50051/18S	E9	68	64	30	4,3	168	1180	100
	10,2	SZJe44b	50051/18S	E9	68	78	30	4,3	182	1165	100
S 82	13,6	SZJe54a	50052/10S-p	E10	81	104	44	9,0	240	1290	130
	17,5	SZJe54b	50052/10S-p	E10	81	125	44	9,0	262	1325	130
S 83	17,5	SZJe54b	50052/10S	E10	94	125	45	9,0	276	1415	40
	23,0	SZJe64b	50009/50S+20S+S	007Spe	94	168	100	11,3	376	1490	20
	27,0	SZJd74b	50050/86p	009Spe	94	280	120	27,0	524	1380	—
	30	SZJe74a	50009/50S+20S+S	007Spe	94	235	86	11,3	430	1525	—

* P — wymiar orientacyjny

2.3. Wymiary pomp

Rys. 8. Rysunek wymiarowy pomp typu S 30, S 40 i S 80

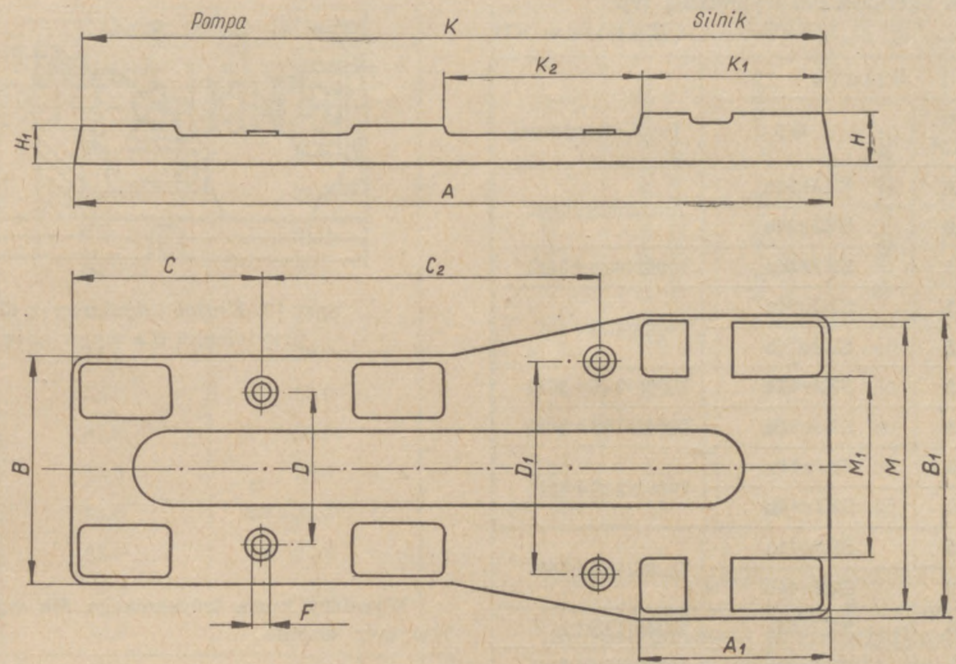
Wymiary w mm **Wymiary pomp** Tablica V

Oznaczenie pompy	a_1	a	b	c	d	e	f	g	h	j	k	l	l_1	Ilość śrub
S 21	70	110								130			255	3
S 22	70	110								170			295	3
S 23	70	110								210			335	3
S 24	70	110	160	200	32	90	120	12	112	250	114	115	375	3
S 25	300	340								290			415	4
S 26	340	380								330			455	4
S 31	70	110								130			255	
S 32	70	110								170			295	
S 33	70	110	160	200	32	90	120	12	112	210	114	150	335	4
S 34	70	110								250			375	
S 35	300	340								290			415	
S 36	340	380								330			455	
S 41	160	200								155			320	
S 42	215	255								210			375	
S 43	270	310	170	220	40	110	150	18	132	265	132	205	430	4
S 44	325	365								320			485	
S 45	380	420								375			540	
S 46	435	475								430			595	
S 81	227	283								193			403	
S 82	317	373	200	250	80	160	200	18	150	283	150	260	493	4
S 83	407	463								373			583	

Wymiary dla wykonania specjalnego TE i TU oraz dla wykonania normalnego.
Średnica gwintu w kołnierzach rurowych: S20 i 30-R1¼″, S40-R½″, S80-R3″. Wymiar L i p — patrz tablica IV.

Zastrzega się ewentualne zmiany danych liczbowych zawartych w niniejszej dokumentacji. W wypadkach ważnych należy zwrócić się z zapytaniem do producenta.

2.4. Wymiary płyt fundamentowych

Rys. 9. Rysunek wymiarowy płyt fundamentowych

Wymiary w mm **Wymiary płyt fundamentowych dla wykonania 1** Tablica VI

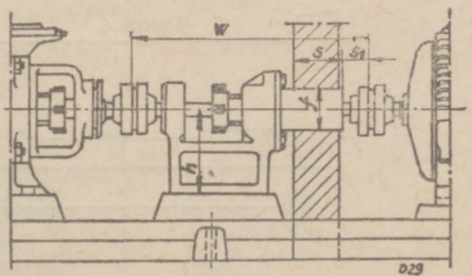
Nr płyty fundamentowej	*A*	A_1	*B*	B_1	*C*	C_2	*D*	D_1	*F*	*H*	H_1	*K*	K_1	K_2	*M*	M_1
50056/32S	540	—	225	270	30	275	0	200	14	100	68	475	150	205	170	90
50056/22S	540	—	225	270	30	275	0	200	14	90	68	500	170	210	200	90
50056/12S	540	—	225	270	30	275	0	200	14	80	68	530	185	225	220	105
50056/0S	540	—	225	270	30	275	0	200	14	68	68	530	165	245	260	130
50057/12S	835	—	225	270	200	390	170	170	14	80	68	795	185	225	220	105
50057/0S	835	—	225	270	200	390	170	170	14	68	68	820	185	245	260	130
50009/50S + 20S + S	1395	—	380	525	150	1095	340	485	14	115	145	1330	400	320	410	200
50031/20S	857	190	235	270	220	410	185	185	14	80	60	845	180	280	255	135
50050/86p	1474	540	386	596	297	900	340	550	14	74	160	1430	540	280	525	205
50051/0S	900	240	274	300	180	440	210	210	14	71	71	885	230	320	285	145
50051/18S	900	240	274	300	180	440	210	210	14	89	71	885	230	320	285	145
50052/10S-p	1146	315	280	348	220	560	210	270	14	89	99	1130	270	375	330	180
50052/10S-P	1146	315	280	348	220	560	210	270	14	89	99	1040	270	375	330	180
50052/28S	1146	315	280	348	220	560	210	270	14	71	99	1095	270	340	330	180
50052/28S-P	1146	315	280	348	220	560	210	270	14	71	99	1005	270	340	330	180
50053/0S-p	1047	250	258	300	220	550	195	195	14	71	71	1035	230	320	285	145
50053/0S	1047	250	258	300	220	550	195	195	14	71	71	915	230	320	285	145
50054/20S	680	190	240	275	110	340	195	195	14	81	61	656	158	288	260	135
50054/32S	680	190	240	275	110	340	195	195	14	93	61	665	185	270	220	105
50009/50S	1395	—	380	525	150	1095	340	485	14	95	145	1330	400	320	410	220

2.5. Dodatkowe wymiary, ciężary i części

Dobór agregatu dla wykonania Wp

Tablica VII

Oznaczenie pompy	Silnik moc w KM	Silnik typ	Nr płyty fundamentowej
S 41	2,0	SZJe24a	70062/52S+30K
	3,0	SZJe24b	
	4,1	SZJe34a	70062/40S+30K
S 42	4,1	SZJe34a	70062/40S+30K
	5,5	SZJe34b	
	7,5	SZJe44a	70062/20S+30K
S 43	5,5	SZJe34b	70062/40S+30K
	7,5	SZJe44a	70062/20S+30K
	10,0	SZJe44b	
S 44	7,5	SZJe44a	70065/45S+55K
	10,0	SZJe44b	
	13,6	SZJe54a	70065/17S+12K
S 45	10,0	SZJe44b	70065/45S+55K
	13,6	SZJe54a	70065/17S+12K
	17,5	SZJe54b	
S 46	10,0	SZJe44b	70065S+55K+p
	13,6	SZJe54a	70063/27S+22K
	17,5	SZJe54b	
S 81	7,5	SZJe44a	70062/40S+50K+p
	10,0	SZJe44b	
S 82	13,6	SZJe54a	70065/37S+30K
	17,5	SZJe54b	
S 83	17,5	SZJe54b	70064/55S+50K
	27,0	SZJd74b	70068/20S+90K

Rys. 10. Kozioł łożyskowy z dławnicą przyścienną dla wykonania Wp

Wymiary kozła łożyskowego dla wykonania Wp

Wymiary w mm

Tablica VIII

Moc w KM	h	s	s_1	f	w
1—10	122	105	45	95	375
10—30	165	105	60	120	425

G — wysokość ucha

Wymiary w mm

Wymiary płyt fundamentowych dla wykonania Wp

Tablica IX

Nr płyty fundamentowej	A	A_1	B	B_1	C	C_2	D	D_1	F	G	H	H_1	K	K_1	K_2	M	M_1
70062/52S+30K	1300	—	380	380	250	800	340	340	14	45	112	80	1240				90
70062/40S+30K											100			310	580	270	
70062/20S+30K											80			260	630	280	
70062/42S+ +55K+p											100			310	580	270	
70063/27S+22K	1595	570	380	490	300	995	340	450	14	45	87	115	1525	300	705	375	150
70064/55S+50K	1785	540	380	515	400	1060	340	475	14	45	115	125	1595	270	705	330	180
70065/45S+55K	1515	470	375	460	350	865	335	420	14	45	105	105	1445	340	665	345	150
70065/17S+12K											77			330	675		
70065/45S+ +55K+20p											105			340	665		
70065/37S+30K											97			380	625		
70068/20S+90K	1940	640	415	635	400	1200	375	595	14	45	80	165	1870	550	720	450	200

Ciężary pomp w wykonaniu a i c

Tablica X

Oznaczenie pompy	Ciężar pompy (kG)	
	w wykonaniu *a*	w wykonaniu *c*
S 21	23	18,5
S 22	26	21,5
S 23	29	24,5
S 24	32	27,5
S 25	35	31,0
S 26	38	34,0
S 31	25,0	20,0
S 32	28,0	23,0
S 33	31,0	26,0
S 34	34,0	29,0
S 35	39,0	34,0
S 36	42,0	37,0
S 41	43,0	35,2
S 42	50,0	42,2
S 43	57,0	49,2
S 44	64,0	56,2
S 45	71,0	63,2
S 46	78,0	70,2
S 81	81,0	68,5
S 82	96,5	81,5
S 83	112,0	94,5

Wymiary i ciężary sprzęgieł

Tablica XI

Symbol	Wymiary w mm				Ciężar w kG
	Połówka dla silnika nawiercona na	Największy możliwy otwór	Średnica piasty	Średnica zewnętrzna	
E 3	10	22	40	84	1,5
E 7	12	30	55	110	3,0
E 9	19	35	60	130	4,3
E 10	19	45	75	160	7,0
007 Spe	19	48	80	175	11,3

Nieprzestrzeganie przepisów i wskazówek, zawartych w niniejszej dokumentacji techniczno-ruchowej przez użytkownika agregatu pompowego, zwalnia producenta od wszelkich zobowiązań i gwarancji.

3. INSTRUKCJE I PRZEPISY

3.1. Transport

W razie konieczności przewożenia agregatu należy pompę całkowicie odwodnić i osuszyć. Armaturę i osprzęt należy odłączyć od pompy, zabezpieczyć od wpływów atmosferycznych i zapakować do oddzielnej skrzynki.

Wszelkie otwory do podłączenia armatury powinny być zaślepione kołkami drewnianymi, a króćce na wlocie i wylocie pompy — pokrywami z drzewa lub z blachy.

Zabezpieczony przed korozją i wpływami atmosferycznymi agregat należy umieścić i zamocować w drewnianej klatce.

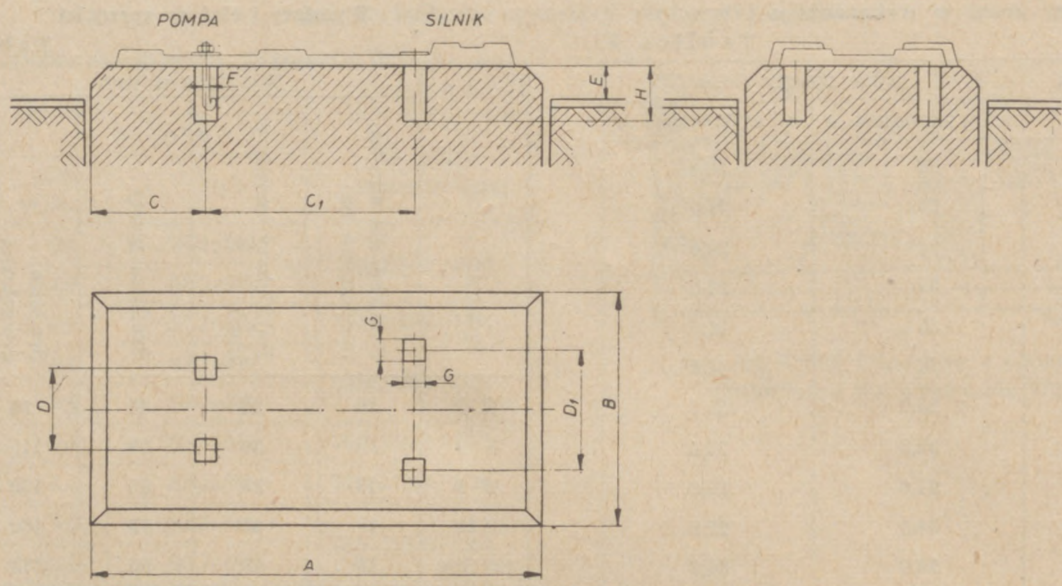
Przewóz agregatu powinien odbywać się krytymi środkami transportu. Klatkę należy zabezpieczyć przed przesunięciem podczas gwałtownego hamowania i przetaczania pojazdu.

Przy podnoszeniu i transportowaniu agregatu nie wolno podwieszać za sprzęgło lub wałek tak pompy, jak i silnika.

Podnoszenie i opuszczanie agregatów za pomocą suwnic lub innych podnośników mechanicznych musi odbywać się ostrożnie; gwałtowne szarpnięcia i uderzenia mogą spowodować odkształcenie i uszkodzenie agregatów.

3.2. Montaż

3.2.1. Ustawienie agregatu. Wymiary fundamentu. Agregat pompowy należy ustawić w pomieszczenu krytym, ogrzewanym w okresie zimy. W pomieszczeniach wilgotnych, zawierających wyziewy żrące lub niebezpiecznych pod względem pożarowym, wolno umieszczać tylko agregaty z silnikami budowy zamkniętej.

Rys. 11. Rysunek wymiarowy fundamentu

Wymiary fundamentu

Wymiary w mm

Tablica XII

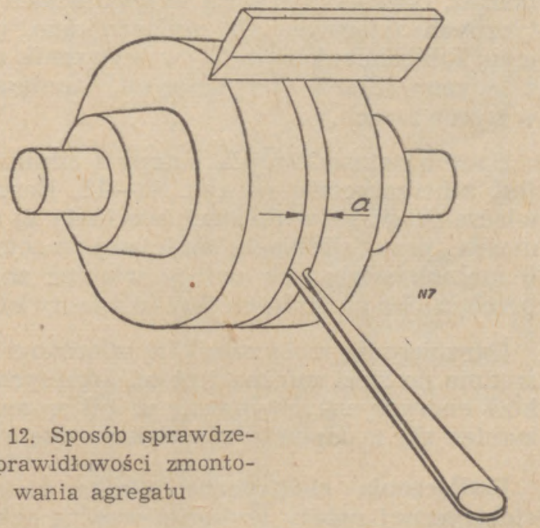
Nr płyty fundamentowej	*A*	*B*	*C*	C_1	*D*	D_1	*E*	*F*	*G*	*H*	Ilość śrub fundamentowych
50009	1650	520	275	1095	340	485	100	12	60	100	4
50031	1100	470	345	410	185	185	100	12	60	100	4
50050	1720	800	420	900	340	550	100	12	60	100	4
50051	1150	500	305	440	210	210	100	12	60	100	4
50052	1390	550	345	560	210	270	100	12	60	100	4
50053	1300	500	345	550	195	195	100	12	60	100	4
50054	930	500	235	340	195	195	100	12	60	100	4
50056	790	460	155	275	—	200	100	12	60	100	3
50057	1080	460	325	390	170	170	100	12	60	100	4
70063	1900	800	455	995	340	450	100	12	60	100	4
70064	2050	800	435	1060	340	475	100	12	60	100	4
70068	2200	900	530	1200	375	595	100	12	60	100	4
70062	1600	650	500	800	340	340	100	12	60	100	4
70065	1700	700	450	865	335	420	100	12	60	100	4

Agregat należy ustawić na fundamencie wykonanym według rysunku 11 i wymiarów podanych w tablicy XII. Wysokość (głębokość) fundamentu należy ustalić stosownie do nośności gruntu. Przy ustalaniu obciążenia fundamentu należy uwzględnić, poza ciężarem agregatu, również ciężar przewodów rurowych i wypełniającej je wody.

Agregat należy ustawić na fundamencie dokładnie według poziomnicy, podkładając pod płytę fundamentową kliny żelazne i nie dokręcając śrub fundamentowych, a następnie zalać śruby fundamentowe i podlać całą płytę szybko wiążącą zaprawą cementową. Po zupełnym stwardnieniu zaprawy należy silnie i równomiernie dokręcić śruby fundamentowe i sprawdzić prawidłowość ułożenia sprzęgła. W pierwszym okresie pracy agregatu należy sprawdzać dokręcenie śrub.

W przypadku gdy silnik zostaje dobudowany przez użytkownika, należy zwrócić specjalną uwagę na prawidłowe sprzęgnięcie agregatu. Aby sprzęgło elastyczne przenosiło tylko moment obrotowy, należy wałek pompy i silnika ustawić dokładnie w jednej osi. Kontrolę prawidłowości usta-

wienia przeprowadzić można najprościej przy użyciu liniału i szczelinomierza (patrz rys. 12).

Rys. 12. Sposób sprawdzenia prawidłowości zmontowania agregatu

Przy podłączaniu przewodów rurowych należy uważać, aby nie wywierały one na pompę żadnych sił. Nie wolno dociągać przemocą rurociągu do króćca pompy; zaleca się układanie rurociągów rozpoczynać od pompy. Rurociąg powinien być tak podparty lub podwieszony, aby znaczny ciężar przewodów i wypełniającej je wody nie spoczywał na pompie.

Sprawdzianem właściwego ustawienia agregatu będzie możliwość łatwego obrócenia wałka pompy przez pokręcenie ręką sprzęgła.

Po umocowaniu silnika do płyty fundamentowej należy sprawdzić kierunek obrotów wału silnika, który powinien być zgodny ze strzałką na korpusie pompy.

3.2.2. Przewód ssawny. Wysokość ssania. Manometryczna wysokość ssania, tzn. pionowa odległość od lustra wody do osi pompy, zwiększona o opory przepływu w przewodzie ssawnym, nie powinna przekraczać normalnie 6,5 m słupa wody (ok. 48 cm Hg na wakuometrze) przy normalnej temperaturze pompowanej wody i stanie barometru 760 mm Hg. Ze wzrostem temperatury zmniejsza się dopuszczalna wysokość ssania (pkt. 5.2.).

Stalowe rury przewodu ssawnego powinny być łączone za pomocą kołnierzy (kryz); łączenia rur na gwint należy unikać. Średnicę przewodu ssawnego należy tak dobrać, aby szybkość przepływu nie przekraczała 1,5 m/sek. (pkt 5.1.).

W celu zabezpieczenia przewodu ssawnego i wnętrza pompy przed przedostawaniem się do nich obcych ciał, należy stosować zawory stopowe z koszami ssawnymi (smoki). Łączna powierzchnia otworów w siatce kosza ssawnego powinna być 3-krotnie większa od powierzchni przekroju rury ssawnej. W pompach pracujących z napływem zbędne staje się użycie zaworu stopowego, natomiast powinno być wmontowane sito i zasuwa.

Prawidłowe zmontowanie i ułożenie rurociągu ssawnego warunkuje w dużym stopniu nienaganną pracą pompy. Należy tu zachować następujące warunki:

a. Przewód ssawny powinien być szczelny — sprawdzić szczelność rurociągu pod ciśnieniem 1,5 do 2 atn. Przewody ssawne ułożone w ziemi należy przed zasypaniem sprawdzić na ciśnienie 3 do 4 atn. Jeżeli w przewodzie tłocznym nie ma zaworu zwrotnego, należy przewód ssawny sprawdzić na ciśnienie robocze pompy.
Stare rury przed zmontowaniem oczyścić należy z rdzy i osadów.

b. Przewód ssawny należy poprowadzić jak najprościej, unikając zbędnych zmian kierunku przepływu. Niezbędne kolana i rozgałęzienia muszą mieć łagodne przejścia. Przewód ssawny można poprowadzić poprzez wzniesienia wystające ponad pompę i sięgające 6,5 m ponad poziom wody po stronie ssawnej, jeżeli wysokość tłoczenia nie jest zbyt duża.

c. Zawór stopowy z koszem ssawnym (smok) należy umieścić w odległości co najmniej 0,5 m od lustra wody, ścian i dna zbiornika. Wadliwie zbudowany smok, o przepływie nie dostosowanym do przekroju rury ssawnej, bywa powodem nadmiernych oporów zmniejszających wydajność pompy. Jeżeli uszczelnieniem klapy w smoku jest skóra, należy ją przed założeniem zamoczyć w ciepłej wodzie.

d. Przyłączenie dwóch pomp do jednego przewodu ssawnego dopuszczalne jest tylko w przypadku, gdy jedna z pomp jest zapasowa. Konieczne jest wówczas umieszczenie szczelnych zasuw na obu rurociągach tuż za rozgałęzieniem.

e. Przy pompie pracującej z napływem (gdy ciecz dopływa do pompy) z wyżej położonego zbiornika lub pod ciśnieniem, należy w przewodzie ssawnym umieścić szczelną zasuwę umożliwiającą odcięcie dopływu.

3.2.3. **Przewód tłoczny. Wysokość podnoszenia.**

Manometryczna wysokość podnoszenia, tzn. wysokość ssania + wysokość tłoczenia + opory przepływu w całym przewodzie, podana jest dla wszystkich pomp typu S w tablicy II.

Samozasysające pompy wirowe typu S mają charakterystykę tego rodzaju, że przy zmniejszeniu wydajności wzrasta wysokość podnoszenia i zapotrzebowanie mocy; pompa pracuje więc najwydajniej przy całkowicie otwartej zasuwie w przewodzie tłocznym, gdyż wydajność jest wtedy największa, a pobór mocy najmniejszy. Przy zmniejszaniu wydajności nie wolno przekroczyć wysokości podnoszenia, podanej w tabliczce znamionowej i w potwierdzeniu zamówienia, gdyż grozić to może przeciążeniem silnika.

Przewód tłoczny powinien być ułożony równie starannie jak przewód ssawny. Szczególne warunki, jakich należy przestrzegać przy montowaniu przewodu tłocznego są następujące:

a. Średnicę przewodu tłocznego należy tak dobrać, aby szybkość przepływu wynosiła najwyżej 2—3 m/sek.

b. Szczelność rurociągu wypróbować ciśnieniem o 50% wyższym niż ciśnienie robocze pompy.

c. Niezbędne kolana i rozgałęzienia muszą mieć łagodne przejścia.

d. W przypadkach gdy wymagana jest możliwość regulowania wydajności podczas pracy pompy, należy na króćcu tłocznym pompy ustawić zasuwę dławną.

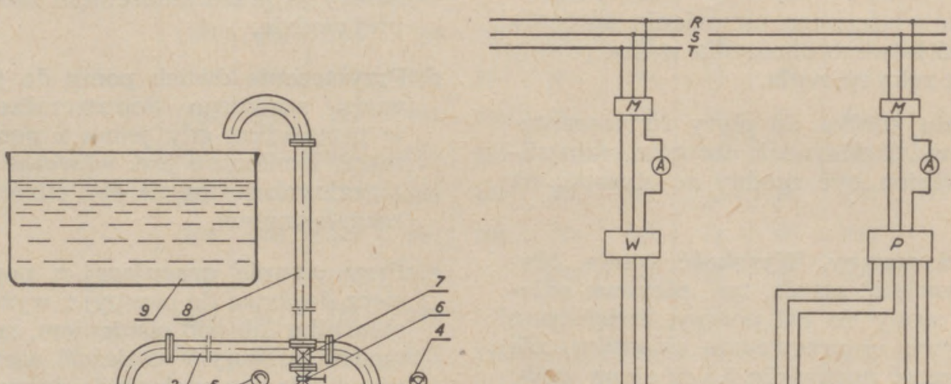
e. Przy wysokościach tłoczenia powyżej 20 m lub przy wysokościach ponad 12 m i długim przewodzie tłocznym oraz w automatycznych instalacjach hydroforowych — konieczne jest wbudowanie zaworu zwrotnego, chroniącego pompę i zawór stopowy przed uderzeniem wodnym w przypadku nagłego zatrzymania się pompy. Zawór zwrotny należy wmontować na króćcu tłocznym pompy lub też za zusuwą dławną.

3.2.4. Uzbrojenie. Schematy instalacyjne. Pompę należy wyposażyć, poza zaworem stopowym, zasuwą dławną i zaworem zwrotnym, w wakuometr i manometr, umożliwiające kontrolę pracy pompy, oraz — zwłaszcza w instalacjach automatycznych (sterowanych wyłącznikiem pływakowym lub ciśnieniowym) — w **wyłącznik ochronny** z wyzwalaczami termicznymi, umieszczonymi w trzech fazach.

Sposób zainstalowania pompy i silnika podany jest schematycznie na rys. 13—15. Bezpośrednie włączanie silników do sieci (warianty a) stosować można przy silnikach mniejszej mocy. Silniki o mocach większych należy włączać za pomocą przełącznika gwiazda-trójkąt (warianty b).

Ograniczenie mocy silników włączanych bezpośrednio do sieci zależne jest od lokalnych warunków energetycznych; należy w tej sprawie porozumieć się z odpowiednią elektrownią rejonową.

Podłączenia elektryczne silnika i aparatury elektrycznej należy wykonać według schematów, dołączonych do poszczególnych aparatów elektrycznych, opierając się na schematach ideowych podanych na rys. 13—15.

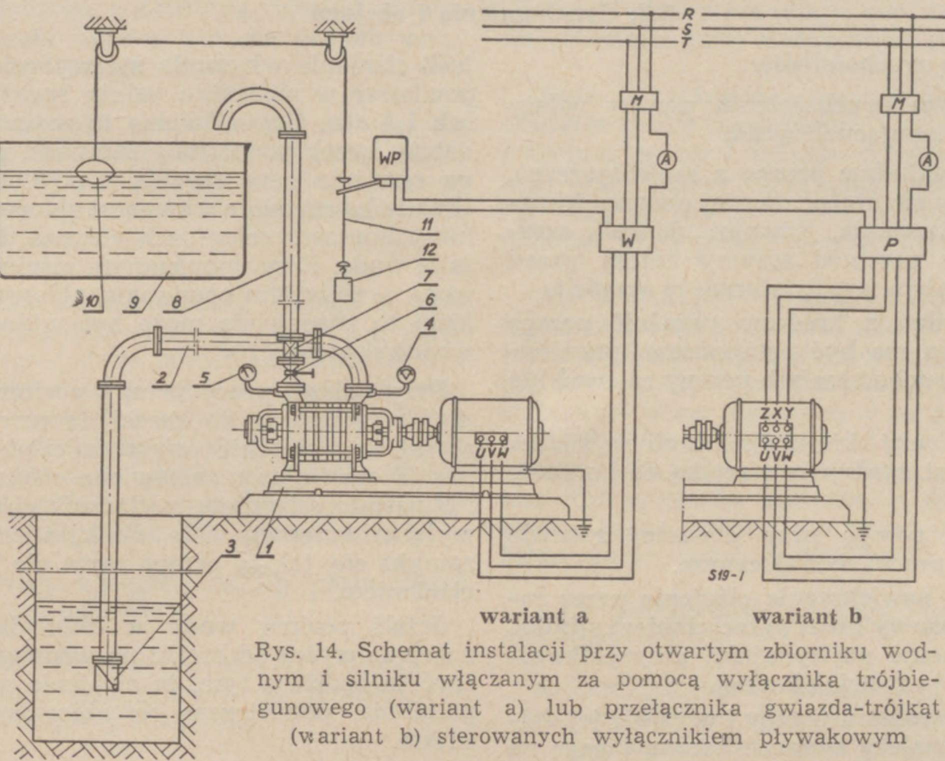

wariant a **wariant b**

Rys. 13. Schemat instalacji przy otwartym zbiorniku wodnym i silniku włączanym ręcznie za pomocą zwykłego wyłącznika (wariant a) lub przełącznika gwiazda-trójkąt (wariant b)

1 — agregat pompowy, *2* — przewód ssawny, *3* — zawór stopowy z koszem ssawnym, *4* — wakuometr, *5* — manometr, *6* — zasuwa dławna, *7* — zawór zwrotny, *8* — przewód tłoczny, *9* — otwarty zbiornik wodny

A — amperomierz, *M* — mufa kablowa z zabezpieczeniami topikowymi, *W* — wyłącznik trójbiegunowy z zabezpieczeniami termicznymi, *P* — przełącznik gwiazda-trójkąt, *WP* — wyłącznik pływakowy

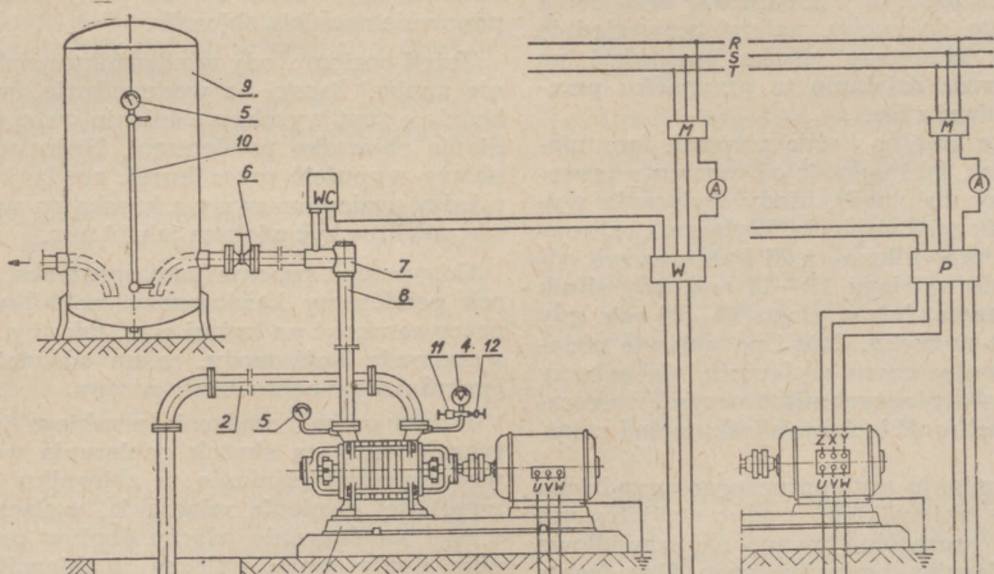

wariant a **wariant b**

Rys. 14. Schemat instalacji przy otwartym zbiorniku wodnym i silniku włączanym za pomocą wyłącznika trójbiegunowego (wariant a) lub przełącznika gwiazda-trójkąt (wariant b) sterowanych wyłącznikiem pływakowym

1 — agregat pompowy, 2 — przewód ssawny, 3 — zawór stopowy z koszem ssawnym, 4 — wakuometr, 5 — manometr, 6 — zasuwa dławna, 7 — zawór zwrotny, 8 — przewód tłoczny, 9 — otwarty zbiornik wodny, 10 — pływak, 11 — linka, 12 — przeciwwaga,

A — amperomierz, *M* — mufa kablowa z zabezpieczeniami topikowymi, *W* — wyłącznik trójbiegunowy z zabezpieczeniami termicznymi, *P* — przełącznik gwiazda-trójkąt, *WP* — wyłącznik pływakowy

wariant a **wariant b**

Rys. 15. Schemat instalacji przy zbiorniku wodno-powietrznym i silniku włączanym za pomocą wyłącznika trójbiegunowego (wariant a) lub przełącznika gwiazda-trójkąt (wariant b), sterowanych wyłącznikiem ciśnieniowym

1 — agregat pompowy, 2 — przewód ssawny, 3 — zawór stopowy z koszem ssawnym, 4 — wakuometr, 5 — manometr, 6 — zasuwa dławna, 7 — zawór zwrotny, 8 — przewód tłoczny, 9 — zbiornik wodno-powietrzny, 10 — wodowskaz, 11 — kurek powietrzny, 12 — zawór smoczkowy,

A — amperomierz, *M* — mufa kablowa z zabezpieczeniami topikowymi, *W* — wyłącznik trójbiegunowy z zabezpieczeniami termicznymi, *P* — przełącznik gwiazda-trójkąt, *WC* — wyłącznik ciśnieniowy

3.3. Uruchomienia i obsługa

3.3.1. Pierwsze uruchomienie.

Przy pierwszym uruchomieniu pompy należy przestrzegać następujących zasad:

a. **Oczyścić dokładnie pompę** z zanieczyszczeń, jakie mogły się dostać do niej podczas transportu i ustawiania. Również **zbiornik czerpalny** oraz przewód ssawny należy przed uruchomieniem pompy **starannie oczyścić.**

b. Poprzez jeden z króćców napełnić pompę cieczą, która ma być pompowana (przy następnych uruchomieniach pompy zalewać nie potrzeba).

c. Sprawdzić, czy kierunek obrotów silnika i pompy jest **zgodny ze strzałką** na korpusie pompy.

d. Uruchomić pompę przy **otwartej zasuwie dławnej** w przewodzie tłocznym.

e. **Nadmierne powiększenie ciśnienia przez zamykanie zasuwy grozi przeciążeniem silnika.** Pompa pracuje najwydajniej przy całkowicie otwartej zasuwie dławnej.

f. Przy uruchamianiu pompy i w czasie jej dalszej pracy należy zwracać baczną uwagę na prawidłowe działanie dławnic. Dobrze dociągnięta dławnica w czasie ruchu powinna lekko sączyć ciecz (nie dotyczy to wykonań TE i TU). Sposób regulowania dławnicy podany jest w przepisach ruchu — pkt 3.3.2.b.

g. Przed ostatecznym oddaniem urządzenia pompowego do ruchu, należy bezwzględnie wyłącznik ochronny silnika **sprawdzić na prawidłowość działania w przypadku przerwania jednej z faz.**
Odłączając kolejno każdą z trzech faz, mierzy się czas, jaki upłynie od momentu przerwania fazy do chwili, kiedy wyłącznik wyłączy silnik spod napięcia. Wyłącznik ochronny działa prawidłowo, jeśli każdorazowo odłączy silnik w ciągu **10—15 sek, gdy silnik się nie obraca,** lub w ciągu **50—80 sek. gdy silnik jest w ruchu.** Jeżeli po upływie podanych okresów czasu wyłącznik nie odłączy silnika, należy natychmiast uczynić to ręcznie, aby uchronić izolację silnika przed zniszczeniem.

Przy uruchamianiu automatycznego urządzenia pompowego ze zbiornikiem wodno-powietrznym należy zwrócić szczególną uwagę na prawidłowe napełnianie zbiornika hydroforowego. Urządzenie będzie działało prawidłowo, a pojemność zbiornika przy danym ciśnieniu włączania i wyłączania będzie należycie wykorzystana, gdy poziom wody przy ciśnieniu wyłączania zrówna się z kreską na wodowskazie.

Przed uruchomieniem silnika należy otworzyć kurek powietrzny *11* (rys. 15) na króćcu ssawnym pompy i zamknąć wszystkie kurki czerpalne w sieci wodociągowej. Uruchomiona teraz pompa pracuje jako sprężarka, to znaczy zasysa powietrze przez kurek powietrzny *11* i wtłacza je przez zawór zwrotny 7 do zbiornika *9*. Powinno to trwać tak długo, aż manometr *5* na zbiorniku wskaże w przybliżeniu wymagane ciśnienie włączania; jeśli ciśnienie włączania ma wynosić np. 1,5 atn, powietrze w zbiorniku należy sprężyć do 1,3 atn lub 1,4 atn. Gdy ciśnienie to zostanie osiągnięte, należy kurek powietrzny zamknąć, po czym pompa opróżnia rurę ssawną z powietrza, pracując przeciwko ciśnieniu wewnątrz zbiornika, i po kilku lub kilkunastu sekundach wtłacza do niego zasysaną wodę. Przy wymaganym ciśnieniu włączania woda w zbiorniku powinna znajdować się jak najniżej to znaczy nie może być widoczna w rurce wodowskazowej *10*.

Przy dalszej pracy pompy poziom wody powinien wzrastać aż do kreski na rurce wodowskazowej w momencie osiągania ciśnienia wyłączania. Z chwilą gdy nastawione ciśnienie wyłączania zostało osiągnięte, wyłącznik ciśnieniowy *WC* wyłącza automatycznie silnik, a zawór zwrotny zamyka się, tak że pompa sama nie pozostaje pod ciśnieniem.

Jeżeli poziom wody w zbiorniku ustali się znacznie wyżej od kreski na wodowskazie, świadczyć to będzie o tym, że ciśnienie wstępnego napełniania powietrzem w zbiornikach było za niskie.

W takim przypadku należy zbiornik opróżnić z wody. W momencie włączania się pompy należy przerwać odpływ wody ze zbiornika i natychmiast otworzyć kurek powietzny *11*; ładowanie wstępne zbiornika powietrzem powinno wynieść 0,1—0,2 atn. Po zamknięciu kurka powietrznego pompa ponownie napełnia zbiornik.

Jeżeli poziom wody w zbiorniku ustali się znacznie poniżej kreski na wodowskazie, świadczyć to będzie o zbyt wysokim ciśnieniu wstępnego napełniania zbiornika powietrzem. Nadmiar powietrza należy wypuścić przez kurek rewizyjny. Różnica między poziomem wody a kreską na wodowskazie nie powinna być większa jak 10 mm.

Gdy pompa pracuje jako sprężarka, należy kurek powietrzny każdorazowo po kilkuminutowej pracy zamknąć na krótki czas, tak aby zassana została mała ilość wody, celem odświeżenia wody cyrkulującej i ochłodzenia pompy.

Dalsza praca urządzenia przebiega już automatycznie. Gdy na skutek pobierania wody z sieci wodociągowej ciśnienie w zbiorniku opadnie do wysokości ciśnienia włączania, wyłącznik ciśnieniowy samoczynnie włączy dopływ prądu do silnika, a gdy pompa wtłoczy do zbiornika tyle wody, że osiągnięte zostanie ciśnienie wyłączania — ponownie przerwie dopływ prądu.

Zakresy ciśnień włączania i wyłączania oraz sposób ich nastawiania podany jest w instrukcji, dostarczonej przez fabrykę razem z wyłącznikiem.

Ponieważ powietrze sprężone w zbiorniku uchodzi powoli wraz z wodą, konieczne jest jego ciągłe uzupełnianie. Do tego celu służy zawór smoczkowy *12*, umieszczony wraz z kurkiem powietrznym *11* za pomocą trójnika na króćcu ssawnym pompy. Zawór smoczkowy powinien być tak nastawiony, aby zasysana była tylko zupełnie nieznaczna ilość powietrza, równa ilości powietrza uchodzącego wraz z wodą.

Dowodem dobrego ustawienia zaworu smoczkowego będzie nie zmieniający się poziom wody przy ciśnieniu wyłączania.

Nastawienie zaworu smoczkowego odbywa się za pomocą wrzeciona, które należy najpierw wkręcić tak głęboko, by zupełnie przylegało, a następnie ostrożnie wyregulować i ustalić przeznaczoną do tego przeciwnakrętkę.

3.3.2. Ponowne uruchomienie. Obsługa w czasie ruchu. Przed ponownym uruchomieniem agregatu pompowego należy sprawdzić zapas smaru w łożyskach, sprawdzić stan instalacji elektrycznej itp., usuwając wszelkie zauważone usterki. Silnik należy zawsze uruchamiać przy otwartej zasuwie w przewodzie tłocznym, a po osiągnięciu pełnej liczby obrotów przydławić przepływ dla osiągnięcia właściwej wydajności i ciśnienia — pkt 3.3.1.e.

W czasie pracy agregatu należy przestrzegać następujących wskazówek:

a. Sprawdzać temperaturę łożysk i silnika — nie powinna ona przekraczać temperatury otoczenia więcej jak o 40°C.

b. Specjalną uwagę należy zwracać na zachowanie się dławnic. Dławnica pracuje dobrze, **jeżeli przeciekają przez nią kroplami drobne ilości wody** (nie dotyczy to wykonań TU i TE). Dociąganie dławnic można przeprowadzać tylko w czasie ruchu pompy i to bardzo ostrożnie. Jeżeli dławnica przy tym się zagrzeje, należy pompę zatrzymać i uruchomić ją ponownie po ochłodzeniu się dławnicy; powtarzać to należy aż do osiągnięcia szczelności dławnic przy nie podwyższonej ich temperaturze.

c. W czasie ruchu pompy należy sprawdzać, czy silnik i pompa pracują spokojnie; w wypadku dostrzeżenia drgań, hałasu itp. natychmiast zatrzymać pompę.

O wszelkich zauważonych usterkach lub nieregularnościach w pracy agregatu dyżurny maszynista zobowiązany jest informować swego zwierzchnika.

Dyżurny maszynista zobowiązany jest notować w książce kontrolnej czas uruchomienia i zatrzymania agregatu, odczytywane w regularnych okresach wskazania przyrządów pomiarowych, wszelkie zauważone nieregularności i usterki w pracy zespołu, jak również otrzymane od swych zwierzchników polecenia dotyczące pracy urządzenia.

Przy urządzeniach sterowanych wyłącznikiem pływakowym lub ciśnieniowym, pracujących samoczynnie bez stałego dozoru, wymienione wyżej czynności należy wykonywać okresowo.

Niedokładne nastawienie zaworu smoczkowego może spowodować, że po pewnym czasie zapas powietrza w zbiorniku nadmiernie się zmniejszy, co poznaje się po zbyt dużej różnicy pomiędzy poziomem wody a kreską na rurce wodowskazu przy ciśnieniu wyłączania lub po zbyt częstym wyłączaniu się silnika przy nieznacznym pobieraniu wody.

Celem uzupełnienia zapasu powietrza należy po otwarciu kurka powietrznego *11* (rys. 15) na króćcu ssawnym pompy i jednego z kurków czerpalnych sieci wodociągowej uruchomić pompę, która wtłacza wówczas do zbiornika powietrze i wypycha nadmiar wody przez otwarty kurek do sieci.

Gdy zauważymy, że przez kurek czerpalny zaczyna uchodzić powietrze, należy go natychmiast zamknąć; pracująca w dalszym ciągu pompa wtłacza wówczas do zbiornika powietrze. W momencie wskazania przez manometr *5* na zbiorniku ciśnienia o 0,2 atn mniejszego od ciśnienia włączania, należy zamknąć kurek powietrzny po odpowiednim skorygowaniu nastawienia zaworu smoczkowego. Dalsza samoczynna praca urządzenia przebiegać będzie znowu prawidłowo.

3.3.3. Zatrzymanie agregatu powinno się odbywać następująco:

a. Zamknąć kurek przelotowy przy wakuometrze. Zasuwy dławnej zamykać nie potrzeba pod warunkiem, że w przewód tłoczny wbudowany jest zawór zwrotny.

b. Zatrzymać pompę wyłączając dopływ prądu do silnika.

c. Odnotować w książce kontrolnej czas zatrzymania pompy.

d. Sprawdzić połączenia śrubowe, dokręcając rozluźnione.

e. Uporządkować miejsce pracy.

f. Pompę należy zatrzymać — poza potrzebami ruchu — w przypadku gdy silnik lub łożyska toczne pompy zagrzeją się do temperatury o 40°C wyższej od temperatury otoczenia, gdy dławnica zagrzeje się do temperatury wyższej o 15°C od temperatury pompowanej cieczy, gdy powstaną silne drgania, hałas, ewentualnie uderzenia w pompie lub silniku i gdy spadek napięcia w sieci elektrycznej przekroczy 5% napięcia nominalnego.

g. Jeżeli zachodzi obawa zamarznięcia zatrzymanej pompy — należy ją opróżnić z wody. Przy wyłączaniu pompy z ruchu na dłuższy okres należy ją opróżnić z wody, osuszyć i zabezpieczyć przed korozją.

3.3.4. Usterki i ich usuwanie. Każdy agregat przed wysyłką z fabryki poddany zostaje dokładnym badaniom pod względem wydajności i prawidłowości działania. Powodów ewentualnych niedomagań należy więc doszukiwać się wpierw w samej instalacji hydraulicznej lub elektrycznej.

W zapytaniach do dostawcy należy opisać okoliczności, w jakich zaobserwowano usterki w działaniu, oraz podać dokładnie warunki pracy według kwestionariusza zamieszczonego na końcu niniejszej dokumentacji.

Rodzaj usterki	Możliwa przyczyna usterki	Postępowanie i sposób usunięcia usterki
1. Pompa obraca się, lecz nie podaje wody	a. Brak wody w pompie	Nalać wody do pompy
	b. Zamknięty zawór między zbiornikiem a pompą	Otworzyć zawór pokręcając go w lewo
	c. Zbyt duża nieszczelność przewodu ssawnego	Sprawdzić przewód na szczelność i ewentualnie uszczelnić go
	d. Otwarty kurek przelotowy wakuometru	Zamknąć kurek
	e. Zbyt mocno odkręcony zawór smoczkowy	Wkręcić głębiej wrzeciono zaworu smoczkowego
	f. Koniec przewodu ssawnego w studni nie zanurzony w wodzie (lustro wody opadło)	Przedłużyć rurę ssawną lub ustawić agregat w zagłębieniu
	g. Zbyt duża wysokość od lustra wody w studni do osi pompy	Sprawdzić, czy wysokość ta nie przekracza 7,5 m; przy większych odległościach poziomych pompy od studni, obniżyć oś pompy przez obniżenie agregatu
	h. Niewłaściwy kierunek obrotów	Zmienić kierunek obrotów przez zmianę przyłączenia dwóch przewodów do silnika
	i. Pompa uległa wewnątrz zniszczeniu	Wymienić zniszczone elementy ewentualnie przesłać pompę do naprawy
	j. Dławnica po stronie ssawnej nieszczelna	Dociągnąć lekko dławnicę w czasie ruchu pompy
2. Pompa długo pracuje a wyłącznik ciśnieniowy nie wyłącza	a. Wyłącznik ciśnieniowy zacina się	Wymienić wyłącznik na nowy.
	b. Zużyta pompa	Sprawdzić wakuometrem zdolność ssania i manometrem zdolność tłoczenia; w przypadku negatywnego wyniku pomiaru wymienić zużyte elementy pompy lub przesłać pompę do naprawy
	Poza tym patrz pkt 1 a, c, d, e, g, i	Patrz pkt 1 a, c, d, e, g, h, i
3. Pompa grzeje się	a. Lustro wody nadmiernie obniżone	Sprawdzić, czy koniec rury ssawnej zanurzony jest w wodzie i czy wakuometryczna wysokość ssania nie wzrosła powyżej 7,5 m słupa wody
	b. Dławnice zbyt mocno dociśnięte	Zluźnić nakrętki dławnicy obracając je w lewo
	c. Otwarty zawór smoczkowy lub kurek powietrzny	Kurek powietrzny zamknąć lub wkręcić głębiej wrzeciono zaworu smoczkowego
	d. Duże nieszczelności w przewodzie ssawnym	Uszczelnić przewód ssawny
4. Pompa ciężko obraca się, wyłącznik ochronny wyłącza silnik	a. Dławnice zbyt mocno dociśnięte	Zluźnić nakrętki dławnicy obracając je w lewo
	b. Pompa zassała piasek lub inne nieczystości	Rozebrać i oczyścić pompę
	c. Wirniki uszkodzone przez obce ciało w pompie	Wymienić wirniki
	d. Pompa zacięła się wskutek dłuższej bezczynności	Rozebrać i oczyścić pompę ewentualnie przesłać ją do naprawy
5. Po wyłączeniu pompy ciśnienie w zbiorniku opada, podczas gdy poziom wody w rurce wodowskazowej utrzymuje się	Zbiornik jest nieszczelny i uchodzi z niego powietrze	Sprawdzić szczelność kurka rewizyjnego manometru, rurki i armatury wodowskazowej oraz korka w górnym dnie zbiornika

Rodzaj usterki	Możliwa przyczyna usterki	Postępowanie i sposób usunięcia usterki
6. Pompa pracuje zbyt często przy małym zużyciu wody	a. Nieszczelny zawór zwrotny, na co wskazuje opadanie poziomu wody w zbiorniku, mimo niepobierania wody z sieci wodociągowej	Wymienić uszczelnienie zaworu lub cały zawór
	b. Źle wyregulowany wyłącznik ciśnieniowy	Sprawdzić ciśnienie włączania i wyłączania, jeśli różnica jest mała — zwiększyć ją
	c. Brak powietrza w zbiorniku na skutek źle wyregulowanego zaworu smoczkowego; woda wypełnia całą rurkę wodowskazu	Uzupełnić zapas powietrza w zbiorniku (patrz 3.3.1.) i odkręcić nieco wrzeciono zaworu smoczkowego
	d. Nieszczelny zbiornik	Jak pkt 5
	e. Woda uchodzi przez nieszczelności instalacji wodociągowej	Sprawdzić szczelność instalacji
7. Przez krany wodociągowe wydostaje się powietrze	a. Pompa nie pracuje	Sprawdzić, czy bezpieczniki nie są przepalone czy wyłącznik ciśnieniowy kontaktuje lub czy wyłącznik ochronny nie wyłączył dopływu prądu
	b. Za dużo powietrza w zbiorniku z powodu źle wyregulowanego zaworu smoczkowego	Wkręcić głębiej wrzeciono zaworu smoczkowego
	c. Drobne nieszczelności w przewodzie ssawnym, wskutek czego pompa tą drogą zasysa powietrze	Sprawdzić szczelność przewodu ssawnego
	d. Lustro wody chwilowo obniża się odkrywając koniec przewodu ssawnego	Przedłużyć rurę ssawną lub ustawić agregat w zagłębieniu
	e. Zbyt mała pompa w stosunku do ilości zużywanej wody	Wymienić pompę na większą lub też na przewodzie prowadzącym od zbiornika hydroforowego do instalacji wodociągowej wmontować zawór i tak go przydławić, by nie przepuszczał więcej wody, niż pompa jej dostarcza
	f. Długi przewód ssawny w linii poziomej (pompa ustawiona w znacznej odległości od studni) nie zaopatrzony w zawór stopowy	Koniec rurociągu ssawnego znajdujący się w studni zaopatrzyć w zawór stopowy z koszem ssawnym
8. Silnik brzęczy — wyłącznik ochronny wyłącza dopływ prądu	a. Przepalony jeden z trzech bezpieczników w instalacji domowej lub na linii zasilającej	Sprawdzić bezpieczniki
	b. Wyłącznik ciśnieniowy ma uszkodzone styki lub źle kontaktuje	Po wyłączeniu dopływu prądu oczyścić ewentualnie podgiąć styki lub wymienić wyłącznik
	c. Inne przerwy w instalacji elektrycznej silnika	Wezwać elektryka
	d. Uszkodzony silnik	Wezwać elektryka celem sprawdzenia silnika i oddać silnik do naprawy
9. Silnik pracuje ciężko, zagrzewa się, a wyłącznik ochronny wyłącza dopływ prądu	a. Silnik wadliwie podłączony	Wezwać elektryka
	b. Silnik nie dostosowany do napięcia roboczego	Wymienić silnik
	c. Silnik przeciążony	Patrz pkt 4
	d. Pompa pracuje przy wyższej manometrycznej wysokości podnoszenia niż podano w ofercie	Sprawdzić za pomocą wakuometru i manometru ogólną manometryczną wysokość tłoczenia

3.3.5. Przejmowanie dyżurów przez maszynistów. Pół godziny przed zakończeniem dyżuru maszynista powinien przygotować się do przekazania swych czynności, tj. dokładnie obejrzeć wszystkie urządzenia, zanotować w książce kontrolnej wszystkie zauważone podczas dyżuru nieregularności w pracy urządzenia, oczyścić i uporządkować miejsce pracy.

Przejmujący dyżur maszynista powinien:

a. Poinformować się u zdającego o stanie pomp znajdujących się w ruchu i rezerwie oraz o stanie wszystkich urządzeń, rurociągów, zasuw i zaworów.

b. Osobiście obejść i obejrzeć urządzenia.

c. Sprawdzić, czy zdawany inwentarz oraz narzędzia, części zapasowe, smary, lampy elektryczne itp. znajdują się na miejscu.

d. Zameldować bezpośredniemu zwierzchnikowi o wynikach oględzin urządzeń i o nieregularnościach zanotowanych w raporcie przez zdającego dyżurnego.

e. Potwierdzić podpisem w raporcie przyjęcie dyżuru. Jeżeli w chwili przekazywania czynności wykonuje się jakiekolwiek przełączenia, związane z działaniem pomp obsługiwanych przez zdającego dyżurnego, dyżurny ten powinien doprowadzić swe czynności do końca i dopiero wówczas przystąpić do przekazywania dyżuru.

Przekazywanie dyżuru osobie chorej lub nietrzeźwej jest wzbronione. Opuszczenie dyżuru oraz objęcie go bez dokonania formalności związanych z przekazaniem dyżuru, lub też antydatowanie tych formalności jest niedopuszczalne.

Zasadniczym celem niniejszej dokumentacji jest dostarczenie użytkownikowi wskazówek w zakresie prawidłowego zainstalowania, uruchomienia i eksploatacji agregatów pompowych. Nie spełni ona swego zadania jeżeli nie trafi do rąk instalującego i obsługującego urządzenia pompowe.

3.4. Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy

W miejscu pracy maszynisty, w pobliżu agregatów, powinny znajdować się schematy rurociągów, przepisy obsługi, przepisy bhp i ochrony przeciwpożarowej. Rurociągi powinny być zaopatrzone w napisy i strzałki, zawory i zasuwy, w tabliczki z numerami, odpowiadającymi oznaczeniom na schematach. Zawory i zasuwy powinny mieć oznaczone położenia, w których zamykają lub otwierają przewód.

Jeżeli w pomieszczeniu znajduje się większa ilość agregatów, powinny one być rozmieszczone w taki sposób, aby zapewnić dogodną i bezpieczną obsługę, możność montażu i rozbiórki maszyn oraz swobodny dostęp do każdego agregatu ze wszystkich stron. W miejscach, w których dostęp jest utrudniony, zawory i zasuwy powinny mieć napęd odległościowy.

Wszystkie studzienki, kanały itp. powinny być przykryte lub ogrodzone. Schodów, pomostów i przejść, zwłaszcza w czasie remontu, nie wolno zastawiać i tarasować obcymi przedmiotami. Poręcze schodów i pomostów powinny być w stanie gwarantującym bezpieczeństwo. Przenośne drabiny powinny odpowiadać przepisom bezpieczeństwa.

Nie wolno wykonywać jakichkolwiek napraw pomp znajdujących się w ruchu lub rurociągów znajdujących się pod ciśnieniem. Wszelkie remonty wolno wykonywać zasadniczo tylko za zezwoleniem przełożonego.

Urządzenia i rurociągi znajdujące się w naprawie lub rezerwie powinny być zaopatrzone w odpowiednie tabliczki informacyjne lub ostrzegawcze. Zawory i zasuwy, zamykające rurociągi znajdujące się w naprawie, powinny być zaopatrzone w wyraźne, łatwo dostrzegalne napisy otrzegawcze.

Oświetlenie maszynowni powinno być dostateczne i równomierne, nie męczące wzroku i nie oślepiające. Pożądane jest, aby w maszynowni było oświetlenie zapasowe. Napięcie lamp przenośnych nie może być większe jak 24 V. Dyżurny maszynista powinien mieć kieszonkową latarkę elektryczną.

Przy obsłudze nie nosić luźnych fartuchów lub ubrań dwuczęściowych, a tylko kombinezony. Maszynista powinien mieć w każdej chwili do dyspozycji ubranie brezentowe z kapturem i gumowe rękawiczki.

Stan uziemienia instalacji elektrycznej należy sprawdzać zgodnie z Przepisami Eksploatacji Technicznych Urządzeń Elektrycznych.

Przy uruchamianiu silnika należy postępować ostrożnie, używając urządzeń zabezpieczających (np. gumowe rękawice, gumowe chodniki). Instalacje elektryczne należy chronić przed szkodliwym działaniem smarów i wilgoci.

Nie wolno opierać się o agregat będący w ruchu lub dotykać części wirujących. Nie wolno pozostawiać narzędzi na agregacie będącym w ruchu. Czyszczenie agregatu można przeprowadzać po wyłączeniu go z ruchu.

Należy dbać o porządek w pomieszczeniu pompowni. Wycieki wody lub smarów na podłogę należy natychmiast usuwać.

Po wyłączeniu agregatu z ruchu maszynista powinien sprawdzić szczelność wszystkich zasuw i zaworów oraz wyłączyć główny wyłącznik silników.

3.5. Konserwacja

3.5.1. Bieżące czynności konserwacyjne. Magazynowanie. Podstawowe czynności konserwacyjne, mające na celu zachowanie zdolności eksploatacyjnych agregatu pompowego, przeprowadza się codziennie w czasie pracy urządzenia, przy jego uruchamianiu lub zatrzymaniu. Należy wtedy:

a. Sprawdzić połączenia śrubowe, dokręcając rozluźnione.

b. Sprawdzić temperaturę łożysk pompy i silnika, nie dopuszczając, by przekroczyła ona więcej niż o 40°C temperaturę otoczenia.

c. Regulować dociągnięcie dławnic tak, aby przepuszczały drobne ilości wody kroplami. Sposób regulowania podany jest w pkt 3.3.2.b.

d. Jeżeli zachodzi obawa zamarznięcia zatrzymanej pompy, należy opróżnić ją z wody przez wykręcenie czopa wieńcowego w dolnej części korpusu pompy.

e. Przy wyłączaniu pompy z ruchu na dłuższy okres czasu należy ją opróżnić z wody, osuszyć, zabezpieczyć przed korozją i przechowywać w suchym miejscu. W takich samych warunkach należy magazynować otrzymaną z fabryki pompę i silnik, jeżeli nie przewiduje się rychłego ich zainstalowania.

3.5.2. Okresowe zabiegi konserwacyjne.

a. Raz w miesiącu sprawdzić osadzenie sprzęgła na wałkach.

b. Stan uziemienia instalacji elektrycznej sprawdzić zgodnie z Przepisami eksploatacji technicznych urządzeń elektrycznych w zakładach przemysłowych.

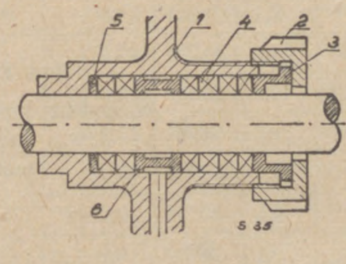
3.6. Remonty

3.6.1. Remont zapobiegawczy przeprowadza się w przypadku nieprawidłowości w pracy pompy, a przede wszystkim przy stwierdzeniu spadku wydajności i ciśnienia pompy. Możliwe przyczyny usterek i sposób ich usunięcia podane są w pkt 3.3.4. Najczęstszą przyczyną spadku wydajności i ciśnienia będzie nieszczelność dławnic oraz zużycie wirników i wkładek środkowych.

Jeżeli dociąganie dławnic w sposób podany w pkt 3.3.2.b. nie doprowadzi do należytego uszczelnienia wału, konieczna jest wymiana szczeliwa *4* w dławnicach (rys. 16). Po odkręceniu nakrętki dławnicowej *2* i odsunięciu tulejki dławnicowej *3* należy całkowicie usunąć zużyte szczeliwo. Nowe szczeliwo należy założyć w taki sposób, aby styki poszczególnych jego pierścieni nie leżały na jednej linii. Do obcinania pierścieni należy użyć ostrego narzędzia, aby uzyskać gładki przekrój i dobry styk. Po wypełnieniu całej dławnicy nowym szczeliwem i dosunięciu tulejki, należy pompę uruchomić i za pomocą nakrętki dławnicowej wyregulować docisk szczeliwa tak, by pompowana ciecz przeciekała kroplami przez dławnicę. Przy wykonaniach TE i TU należy pierścienie szczeliwa przedzielić pierścieniem odssawnym *6* (rys. 16).

Pierścienie szczeliwa dławnicowego należy przed założeniem zamoczyć w oliwie.

Rys. 16. Założenie uszczelnień dławnicowych

1 — korpus pompowy, *2* — nakrętka dławnicowa, *3* — tulejka dławnicowa, *4* — szczeliwo, *5* — podkładka ciśnieniowa, *6* — pierścień odssawny

3.6.2. Remont kapitalny. Przy korzystnych warunkach pracy, tzn. gdy pompowana woda nie zawiera piasku, jej temperatura oraz manometryczna wysokość ssania utrzymane są w umiarkowanych granicach, sama zaś pompa jest w czasie pracy należycie dozorowana i konserwowana. Remont kapitalny przeprowadzić po 2500—3500 godz. pracy. Szczególnie duży wpływ na zużywanie się elementów pompy (głównie wirników i wkładek środkowych), a tym samym na obniżenie parametrów pompy i konieczność remontowania, ma obecność piasku w pompowanej wodzie. **Demontaż pompy i silnika w okresie gwarancyjnym bez zgody producenta powoduje utratę praw gwarancyjnych.**

W celu dokonania remontu kapitalnego należy:

a. Odłączyć przewód ssawny i tłoczny oraz uzbrojenie pompy, zdjąć pompę i silnik z płyty fundamentowej i odesłać je do warsztatu naprawczego. Pompę, silnik i sprzęgło należy całkowicie rozebrać i oczyścić, wszystkie części należy poddać starannemu przeglądowi.

b. Demontaż pompy należy przeprowadzać w następującej kolejności (rys. 2 i 3):
- zdjąć sprzęgło,
- odkręcić śruby łącznikowe *24*,
- zdjąć po stronie tłocznej (przeciwnej do napędu) pokrywę łożyskową *8* oraz zdjąć

pałąk łożyskowy *5* wraz z łożyskiem kulkowym *20* przy S 80 i 19 przy S 20, S 30 i S 40,

— zdjąć korpus tłoczny *2* pompy oraz kolejno poszczególne wkładki, wirniki i wpusty, zwracając przy tym uwagę, by ich nie uszkodzić,

— zdjąć pokrywę łożyskową oraz pałąk łożyskowy od strony ssawnej (napędu),

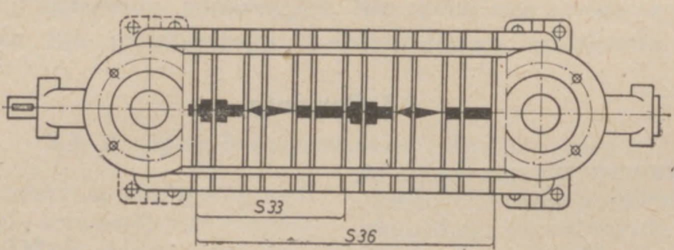
— zdjąć korpus ssawny,

— odkręcić nakrętki dławnicowe *14* na korpusach oraz usunąć zużyte szczeliwo *15*.

c. Sprawdzić stan łożysk kulkowych w pałąkach łożyskowych, wymyć je benzyną lub benzolem — **nie używać do tego celu nafty**; w razie stwierdzenia zużycia łożysk należy je celem wymiany ściągnąć za pomocą odpowiednich ściągaczy (to samo dotyczy łożysk silnika).

d. Usunąć wszelkie zanieczyszczenia z poszczególnych elementów pompy; należy zwrócić uwagę na staranne oczyszczenie powierzchni uszczelniających wkładek i korpusów.

e. Przy demontażu i oczyszczaniu elementów pompy należy poddawać je dokładnemu przeglądowi celem stwierdzenia przyczyny usterek pompy lub stopnia zużycia; specjalną uwagę należy zwrócić na elementy, które ulegają najszybszemu zużyciu — są one wymienione w wykazie części zamiennych (punkt 4.2.). Elementy zużyte lub zniszczone należy wymienić na nowe, pobrane z zapasu części zamiennych.

Rys. 17. Schemat montażowy pomp typu S

Wszystkie typowielkości pomp typu S należy montować od strony przeciwnej do napędu, w kolejności znaków montażowych podanych na rysunku

Montaż pompy należy rozpocząć od zmontowania korpusu ssawnego z pałąkiem łożyskowym i osadzeniu w nim wału; następnie nakładać kolejno wkładki i wirniki wraz z wpustami. Pomiędzy poszczególnymi wkładkami oraz między wkładkami a korpusami należy umieścić nowe uszczelki papierowe (grubość uszczelek 0,15 mm).

Przy montowaniu zestawu wkładek środkowych należy bezwzględnie utrzymać prawidłową kolejność wkładek i wirników oraz prawidłowy układ znaków montażowych. Poszczególne wkładki mają w swym wnętrzu wybite pięciocyfrowe numery składowe, te same numery podane są na schematach montażowych — rys. 17. Wkładki należy więc montować w takiej kolejności, w jakiej ich numery składowe występują na tych schematach. Znaki montażowe umieszczone na zewnętrznym obwodzie wkładek muszą tworzyć przedstawiony na rys. 17 układ.

Po założeniu wszystkich wkładek oraz korpusu tłocznego należy cały zestaw ściągnąć za pomocą czterech śrub łącznikowych, wmontować pałąk łożyskowy i łożyska. W poprawnie zmontowanej pompie wałek powinien dać się ręcznie obracać.

Łożyska w $^{2}/_{3}$ ich objętości należy wypełnić świeżym smarem ŁT2 lub ŁT3 (pkt 3.5.2.c.).

Wyremontowaną pompę i silnik należy ponownie zestawić na płycie fundamentowej i podłączyć do instalacji — przestrzegając przy tym wskazówek podanych w rozdziale 3.2.

Po remoncie należy przeprowadzić komisyjny odbiór agregatu, dokonując próby na wydajność i wysokość podnoszenia. Należy również zwrócić uwagę na cichy i spokojny bieg pompy oraz sprawdzić obciążenie silnika elektrycznego. Protokół odbioru należy wpisać do książki kontrolnej.

Po każdym z przeprowadzonych remontów należy do książki kontrolnej wpisać stwierdzone zużycie elementów oraz zakres robót przeprowadzonych przy remoncie, jak również podać, które części pompy zostały z powodu zużycia wymienione.

Pobrane do wymiany części zapasowe uzupełnić, zamawiając je w zakładzie, który pompę dostarczył, lub wykonując we własnym zakresie, tak by stale mieć w zapasie komplet części, przewidzianych wykazem części zamiennych i ustalonych normatywem zapasu magazynowego (pkt 4.4.).

4. WYPOSAŻENIE I CZĘŚCI ZAMIENNE

4.1. Wyposażenie normalne i specjalne

Pompy zostają dostarczone w kompletnych zmontowanych agregatach pompowych, składających się z pompy, silnika, sprzęgła i płyty fundamentowej. Agregaty zostają wyposażone w ochronę sprzęgła, kołnierze rurowe wraz ze śrubami złączonymi, klucz do dokręcania nakrętek dławnicowych oraz — stosownie do zamówienia — rurki obiegowe dla wykonań TE i TU.

Wyposażenie specjalne agregatów, jak zawory zwrotne, zasuwy, wyłączniki i zabezpieczenia elektryczne, przyrządy pomiarowe (mano- i wakuometry, amperomierze itp.), nie jest objęte dostawą.

4.2. Wykaz części zamiennych

Dla części zamiennych, które użytkownik może wykonać we własnym zakresie, podane są w punkcie 4.3. rysunki wykonawcze.

Objaśnienie do wykazu części zamiennych:

Oznaczenia części handlowych podane są (rubryka „Nr składowy") według norm i katalogów:

— szczeliwa dławnicowe według Katalogu Wytwórni „Azbest",

— wpusty czółenkowe według PN/M-85008,

— łożyska toczne według Katalogu łożysk tocznych,

G — ciężar części (1 sztuka) w kG — odnosi się do materiałów stosowanych w wykonaniu normalnym.

Wykaz części zamiennych

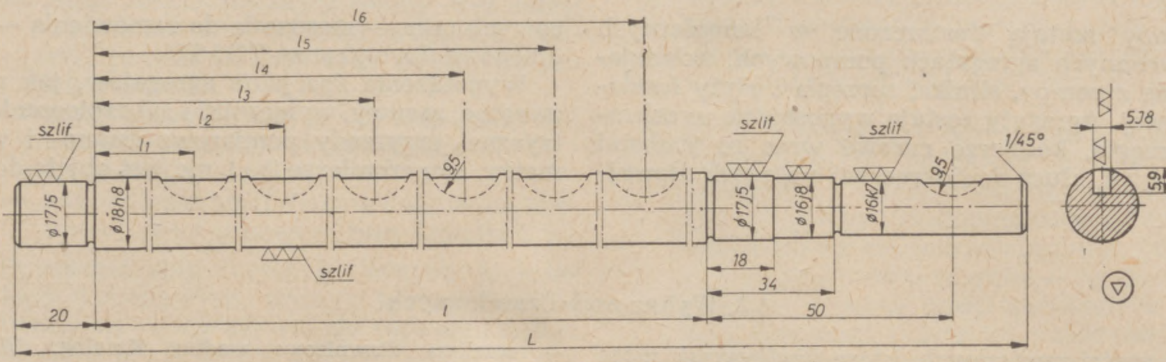
Tablica XIII

Poz.	Nazwa części	Materiał przy wykonaniu:				Ilość części w pompie przy ilości stopni						S 20, S 30		S 40		S 80	
		norm.	a	b	c	1	2	3	4	5	6	G	nr składowy	G	nr składowy	G	nr składowy
1	Wałek	1H13	H17	1H13	1H13	1						0,72	60233/1	1,5	64457/1	3,8	68042/1
							1					0,78	60234/1	1,75	64458/1	4,4	68043/1
								1				0,875	60235/1	1,95	64459/1	4,8	68044/1
									1			0,95	60236/1	2,1	64460/1	—	—
										1		1,03	60237/1	2,35	64461/1	—	—
											1	1,1	60238/1	2,6	64462/1	—	—
2	Wkładka środkowa	Zl. 20	BK 331	Zl. 20	Zl. 20	1	2	3	4	5	6	0,8 0,89	64303 64200	2,2	64455/1	4,8	68037
2a						1	2	3	4	5	6	1,08 1,24	64302 64201	1,7	64456/1	4,57	68038
3	Wirnik	żeliwo ciągl.	B-10	żeliwo ciągl.	BK 331	1	2	3	4	5	6	0,49 0,49	60282 60307/1	0,77	64414/1	1,66	68012
4	Wpust czółenkowy	1H13	H17	1H13	1H13	2	3	4	5	6	7	0,005	60001	0,015	6×10	0,02	8×13
5	Uszczelka wkładek środkowych	papier				*2 3	3 5	4 7	5 9	6 11	7 13	0,002	60218	0,002	64444	0,003	68030
6	Łożysko kulkowe	—				2	2	2	2	2	2	0,115	6303	0,145	6304	—	—
7	Łożysko kulkowe	—				1	1	1				—	—	—	—	0,346	6306
7a						1	1	1								0,49	1306
8	Nakrętka dławnicowa	AC5	BK331	Zl. 20	MO59	2						0,23	R0017	0,25	R0014	0,53	R0018
9	Szczeliwo dławnicowe	BG	BG	HŁ	BM	komplet						0,01	R0035III	0,15	R0035VI	0,25	R0035VIII
10	Uszczelka kołnierza	guma				2						0,03	R0024II	0,03	R0024IV	0,05	R0024IV
11	Wkładka sprzęgła E 3	guma				1						0,06	60081	0,06	60081	—	—
11a	„ „ E 7					1						0,09	60083	0,09	60083	—	—
11b	„ „ E 9					1						0,15	60085	0,15	60085	0,15	60085
11c	„ „ E 10					1						—	—	0,22	60087	0,22	60087
11d	„ „ 007 Spe					8						—	—	—	—	0,01	75504

* Ilość sztuk dla pomp SZO

4.3. Rysunki wykonawcze części zamiennych

Wałek pomp S 20, 30

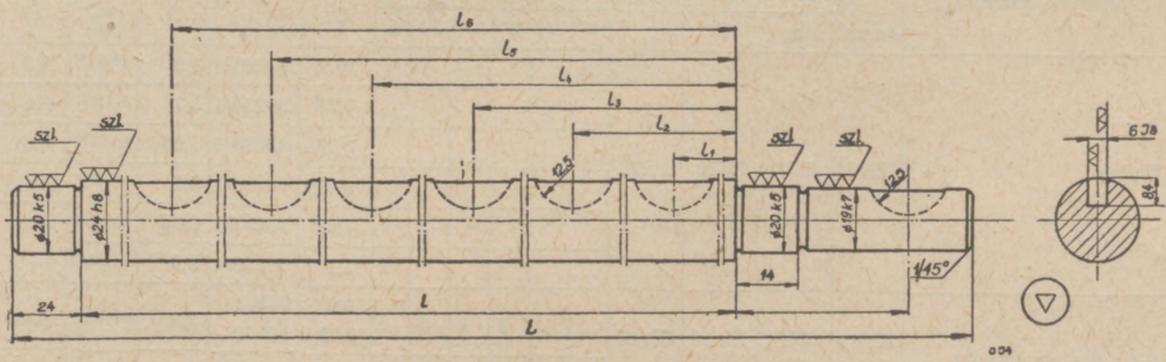

Rys. 18

Wymiary w mm

Materiał 1H13 lub H17

Oznaczenie pompy	L	l	l_1	l_2	l_3	l_4	l_5	l_6	Nr składowy
S 21/31	375	286,5	143,7	—	—	—	—	—	60233/1
S 22/32	416	327	143,7	184	—	—	—	—	60234/1
S 23/33	456	367	143,7	184	224,3	—	—	—	60235/1
S 24/34	496	407,5	143,7	184	224,3	264,6	—	—	60236/1
S 25/35	537	448	143,7	184	224,3	264,6	304,9	—	60237/1
S 26/36	577	488	143,7	184	224,3	264,6	304,9	345,2	60238/1

Wałek pomp S 40

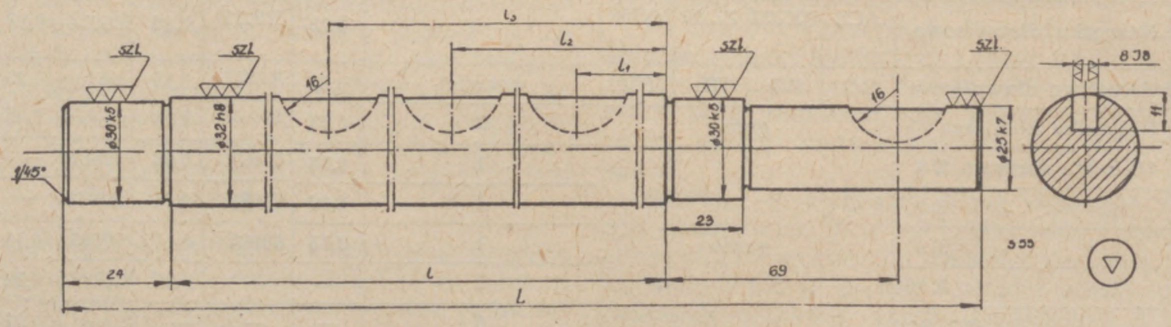

Rys. 19

Wymiary w mm

Materiał 1H13 lub H17

Oznaczenie pompy	L	l	l_1	l_2	l_3	l_4	l_5	l_6	Nr składowy
S 41	499	408	191	—	—	—	—	—	64457
S 42	554	463	191	246	—	—	—	—	64458
S 43	609	518	191	246	301	—	—	—	64459
S 44	664	573	191	246	301	356	—	—	64460
S 45	719	628	191	246	301	356	411	—	64461
S 46	774	683	191	246	301	356	411	466	64462

Wałek pomp S 80

Rys. 20

Wymiary w mm

Materiały 1H13 H17

Oznaczenie pomp	L	l	l_1	l_2	l_3	Nr składowy
S 81	611	493	229	—	—	68042
S 82	701	583	229	319	—	68043
S 83	791	673	229	319	410	68044

4.4. Normatyw zapasu magazynowego

Wielkość zapasu magazynowego części zamiennych zależy od trwałości części, od przyjętego okresu zabezpieczenia eksploatacji zapasem magazynowym i od ilości maszyn tego samego typu i wielkości, pracujących w jednym zakładzie. Trwałość części zależy w dużym stopniu od warunków eksploatacji, zwłaszcza zaś od zawartości piasku w pompowanej cieczy, od jej temperatury, właściwości chemicznych i innych.

Przy okresie zabezpieczenia eksploatacji równym okresowi żywotności części, ilości części w zapasie dla jednej pompy powinny być równe ilościom identycznych części w pompie; ilości te podane są w tablicy XIII. Trwałość części pomp S przy korzystnych warunkach pracy wynosi 2500 do 3000 godzin.

Jeżeli w eksploatacji znajduje się większa ilość pomp tego samego typu i wielkości lub gdy trwałość części zamiennych nie jest równa przyjętemu okresowi zabezpieczenia eksploatacji, wielkość zapasu magazynowego poszczególnych części określa sam użytkownik. Posłużyć można się tu niżej podanym wzorem, dotyczącym normatywu zapasu magazynowego, przy pracy maszyn na jedną zmianę (200 godzin miesięcznie):

$$N = \frac{A \times D \times P \times K \times 200}{S}$$

gdzie:

N — normatyw (ilość sztuk) części zapasowych dla maszyn tego samego typu, będących w eksploatacji;

A — ilość maszyn tego samego typu, będących w eksploatacji;

D — ilość identycznych części w jednej maszynie;

P — przyjęty okres (w miesiącach) zabezpieczenia zapasem magazynowym normalnej eksploatacji maszyn;

S — żywotność części (w godzinach) według danych eksploatacyjnych użytkownika;

K — współczynnik zmniejszania ilości części zamiennych, zależny od ilości maszyn tego samego typu będących w eksploatacji według poniższej tablicy:

Tablica XIV

A (szt.)	1	2—5	6—10
K	1,0	0,8	0,7
A (szt.)	11—25	16—20	21—25
K	0,6	0,5	0,4

Przykład obliczenia zapasu magazynowego:

W zakładzie pracuje 5 pomp S 45, $A=5$. W jednej pompie jest 5 identycznych wirników, $D=5$. Przyjęty okres zabezpieczenia normalnej eksploatacji pomp wynosi 6 miesięcy, $P=6$. Żywotność wirników, ustalona na podstawie danych eksploatacyjnych użytkownika, wynosi 2000 godzin, $S=2000$. Współczynnik zmniejszania według tablicy XIV wynosi $K=0{,}8$.

Normatyw zapasu magazynowego wynosi wówczas:

$$N = \frac{5 \times 5 \times 6 \times 0{,}8 \times 200}{2000} = 12 \text{ szt.}$$

5. OBLICZENIA INSTALACJI POMPOWYCH

5.1. Opory przepływu w rurociągach

Przy ruchu w przewodzie powstaje opór na skutek tarcia cieczy o ściany oraz z powodu zmiany kierunku strumienia w kolanach, trójnikach itp. Na pokonanie oporu traci się część energii ruchu przepływającej w rurze cieczy. Tej stracie energii towarzyszy strata na ciśnieniu.

Wielkość straty na ciśnieniu w rurociągu zależna jest od szybkości przepływu cieczy i od średnicy samego rurociągu. Straty ciśnienia mierzy się w metrach słupa cieczy. Wielkości strat ciśnienia wody dla prostych odcinków rurociągu podane są dla różnych szybkości przepływu i różnych średnic na rys. 21. Dla znalezienia wielkości straty należy na wykresie znaleźć punkt przecięcia się prostej odpowiadającej obranej średnicy rury z prostą odpowiadającą założonej szybkości przepływu; prosta równoległa do podstawy wykresu przeprowadzona przez znaleziony punkt wyznacza szukaną wielkość strat h_r.

Przykład 1

Dana jest wewnętrzna średnica rury $D=225$ mm, szybkość przepływu $v=2$ m/sek. Należy znaleźć wielkość strat w rurze o długości $L=100$ m.

Przebieg odczytu jest zaznaczony na rys. 21 przerywanymi liniami i cyframi. Należy znaleźć prostą odpowiadającą średnicy $D=225$ mm i prostą odpowiadającą szybkości $v=2$ m/sek; punkt przecięcia się ich, odniesiony na oś rzędnych, wyznacza wielkość strat h_r w wysokości 2 m słupa wody.

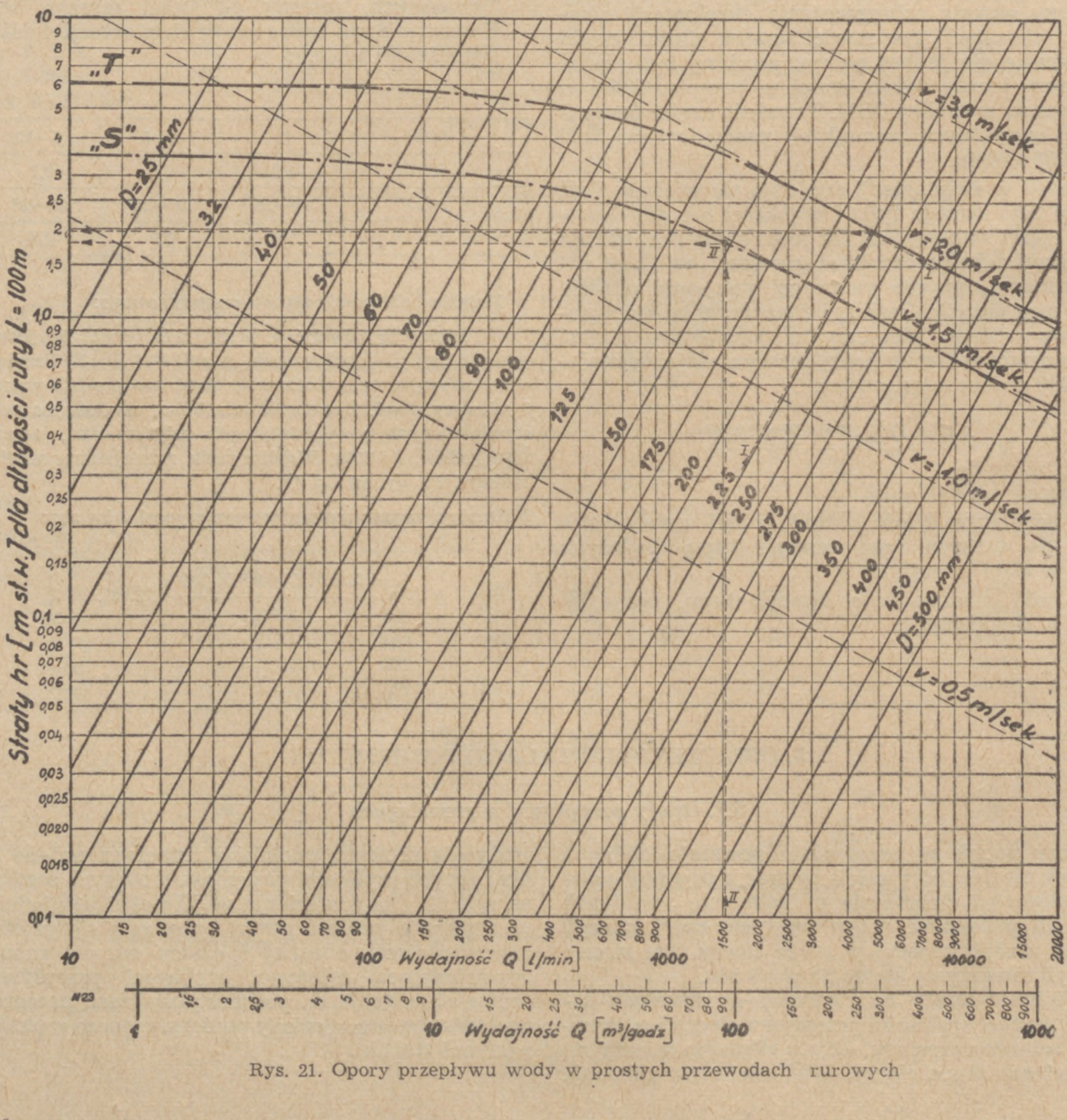
Podane na rys. 21 wielkości strat odnoszą się do odcinków rur o długości $L=100$ m; ustalając wielkość strat dla innej długości należy odczytane wartości proporcjonalnie zmniejszyć lub zwiększyć.

Przy stosowaniu starych rur, zardzewiałych lub mających znaczny osad, należy przyjmować większe straty niż ustalone dla nowych czystych rur (wartości z rys. 21).

Krzywe „*S*" i „*T*" przedstawiają szybkości przepływu dla przewodu ssawnego („*S*") i tłocznego („*T*"). Rzeczywista szybkość przepływu w przewodzie ssawnym nie powinna być większa niż wskazana na wykresie przez krzywą „*S*". Dla rurociągu tłocznego można dobierać szybkości równe szybkościom wyznaczonym przez krzywą „*T*" lub większe, przy czym dobór ten zależny jest tylko od względów ekonomicznych.

Wykres z rys. 21 przedstawia również zależność, jaka zachodzi między natężeniem przepływu Q (w m^3/h lub l/min.), szybkością przepływu v (w m/sek.) i średnicą rury D (w mm). Np. dla $Q=1500$ l/min. i $v=1$ m/sek. wymagana jest rura o średnicy 175 mm; przy $Q=300$ m^3/godz. i średnicy rury 450 mm szybkość wynosi 0,5 m/sek. itd.

Wielkość strat ciśnienia na pokonanie oporów miejscowych przy przepływie cieczy przez kosz ssawny, zawór stopowy, kolana, zasuwy itp., określić można w przybliżeniu, zastępując każdy taki element odcinkiem rury prostej. Straty powstające w zastępczym odcinku rury równają się wielkości straty miejscowej, powstającej w danym elemencie przewodu. Dla średniej szybkości przepływu $v=2$ m/sek. można przyjąć zastępcze długości L_z rury prostej według tablicy XV.

Rys. 21. Opory przepływu wody w prostych przewodach rurowych

Zastępcze długości kształtek i osprzętu

Tablica XV

Rodzaj elementu	Długość zastępcza L_z (m) przy średnicy	
	do 100 mm	pow. 100 mm
Kosz ssawny z zaworem stopowym	5	4
Zasuwa	5	4
Zawór zwrotny	5	4
Kolano 90°	5	4
Kolano 45°	5	2
Trójnik	5	4

Przykład 2

Należy znaleźć wielkość strat h_r dla rurociągu o długości $L=150$ m, składającego się z rur o średnicy $D=225$ mm oraz z trzech kolan 90°, zaworu zwrotnego i zasuwy tej samej średnicy przy szybkości przepływu $v=2$ m/sek.

Zastępcza długość L_z całego rurociągu wynosi:

długość rurociągu L	150 m
3 kolana 90° (3 × 4 m)	12 m
1 zawór zwrotny	4 m
1 zasuwa	4 m
	$L_z=170$ m

Dla rury o średnicy $D=225$ mm i długości $L=100$ m, przy szybkości $v=2$ m/sek. wielkość strat h_r według rys. 21 wynosi 2 m (przykład 1). Dla długości zastępczej $L_z=170$ m wielkość strat wynosić będzie $h_r=1{,}7 \times 2=3{,}4$ m słupa wody.

5.2. Dopuszczalna wysokość ssania

Maksymalna wakuometryczna wysokość ssania, na którą składają się geometryczna wysokość ssania, czyli pionowa odległość od lustra wody do osi poziomej przewodu ssawnego pompy (rys. 23) oraz straty na pokonanie oporów przepływu, nie może być większa od 7 m przy normalnej temperaturze wody (20°C) i ciśnieniu barometrycznym 760 mm Hg. Przy wyższych temperaturach pompowanej wody dopuszczalna wakuometryczna wysokość ssania zmniejsza się, a przy temperaturach, powyżej 85—90°C wymagana jest pewna wysokość napływu wody do pompy; zależność ta jest przedstawiona graficznie na rys. 22.

Wielkość rzeczywistej wakuometrycznej wysokości ssania mierzy się wakuometrem, umieszczonym na króćcu ssawnym pompy. W przypadku pompy pracującej pod napływem, rzeczywistą manometryczną wysokość napływu mierzy się manometrem umieszczonym na króćcu ssawnym.

Dla znalezienia geometrycznych wysokości ssania lub napływu należy:

a) w przypadku ssania wartość odczytaną dla danej temperatury na rys. 22 zmniejszyć o wysokość oporów w przewodzie ssawnym;

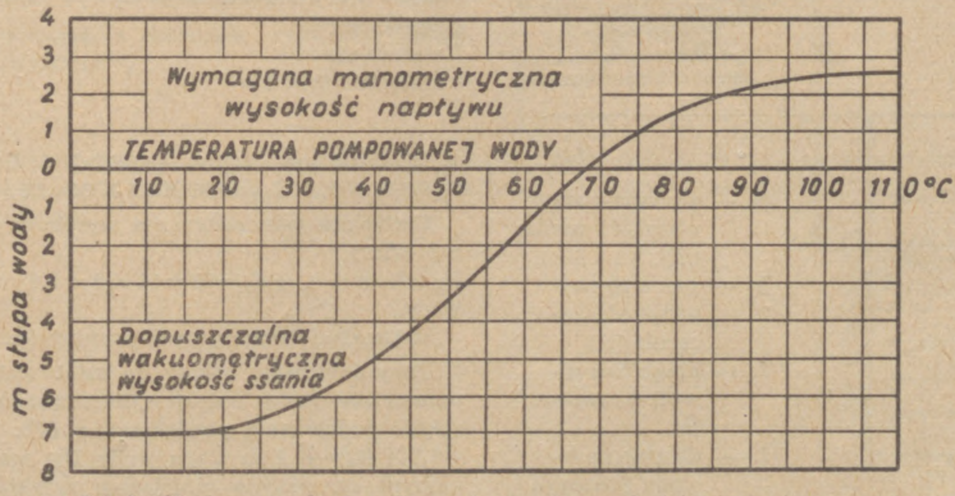
b) w przypadku napływu odczytaną wartość powiększyć o wysokość oporów w przewodzie napływowym.

Przykład 3

Pompa o wydajności $Q=1500$ l_z/min. ma zasysać wodę o temperaturze 50°C ze zbiornika otwartego, przy czym ma być ustawiona tak, że odległość od osi poziomej przewodu ssawnego pompy do najniższego poziomu lustra wody w zbiorniku (rys. 23) ma wynosić $h_s=6{,}2$ m, a długość rurociągu ssawnego $L=32$ m. W rurociąg ssawny ma być wmontowany kosz ssawny z zaworem zwrotnym oraz jedno kolano 90°.

Średnicę wewnętrzną rury ssawnej wyznacza się za pomocą wykresu z rys. 21 (przebieg odczytu jest zaznaczony przerywanymi liniami i cyframi II); wychodząc z wydajności $Q=1500$ l/min. i szybkości przepływu wyznaczonej przez krzywą „S", znajduje się średnicę $D=150$ mm. Wielkość strat h_r dla 100 m rury wynosi około 1,8 m słupa wody. Długość zastępcza dla kosza ssawnego z zaworem zwrotnym i kolana według tablicy XV wynosi $4+4=8$ m, a dla całego przewodu ssawnego $L_z=32+8=40$ m. Strata ciśnienia na długości zastępczej L_z wynosi $h_{rz}=0{,}4 \times 1{,}8=0{,}72$ m słupa wody.

Wakuometryczna wysokość ssania wynosiłaby w tych warunkach $H_s=h_s+h_{rz}=6{,}2+0{,}72=6{,}92$ m słupa wody. Ponieważ wartość ta jest większa od dopuszczalnej wysokości ssania, pompa nie będzie w podanych warunkach pewnie i sprawnie pracowała: dla uzyskania pewnego zasysania należy zmniejszyć geometryczną wysokość ssania przez obniżenie poziomu ustawienia pompy o około 0,9 m.

Rys. 22. Zależność dopuszczalnej wakuometrycznej wysokości ssania i manometrycznej wysokości napływu od temperatury pompowanej cieczy

5.3. Całkowita wysokość podnoszenia. Dobór wielkości pompy

Całkowita geometryczna wysokość podnoszenia pompy rotodynamicznej składa się z geometrycznej wysokości ssania h_s i geometrycznej wysokości tłoczenia h_t (rys. 23).

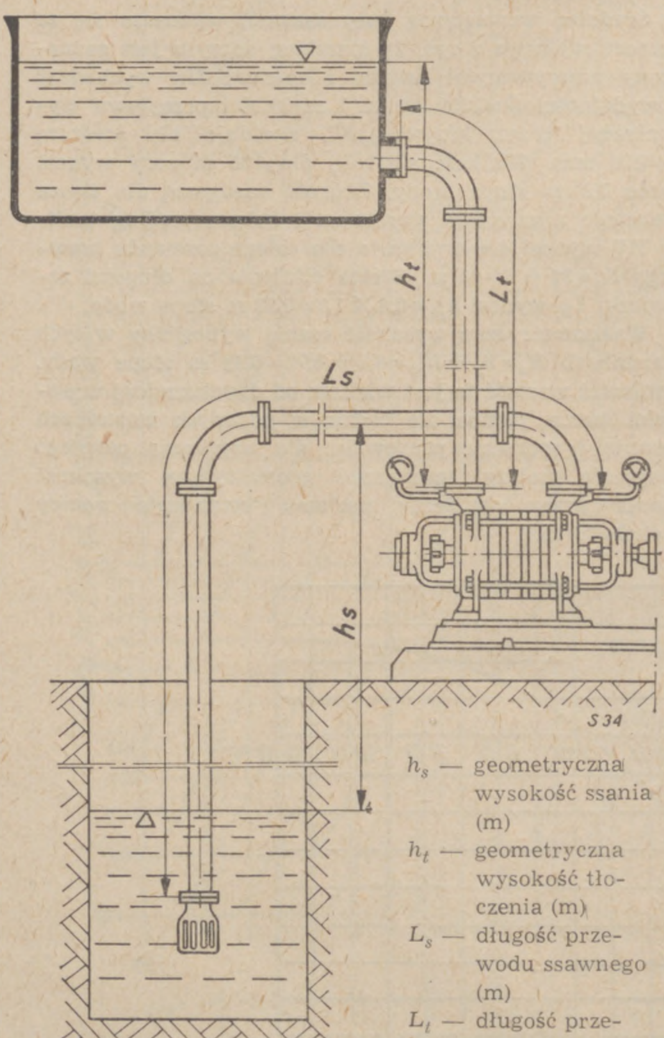
Całkowita manometryczna wysokość podnoszenia pompy składa się z wakuometrycznej wysokości ssania H_s i manometrycznej wysokości tłoczenia H_t; jest ona równa geometrycznej wysokości podnoszenia, powiększonej o opory przepływy w przewodzie ssawnym i tłocznym.

Jeżeli pompa tłoczy do zamkniętego zbiornika o ciśnieniu p, wielkość tego ciśnienia (w m słupa cieczy) należy włączyć do ogólnej manometrycznej wysokości podnoszenia pompy.

W przypadku napływu cieczy do pompy należy od manometrycznej wysokości podnoszenia odjąć wielkość ciśnienia panującego w miejscu wlotu do pompy.

Przykład 4

Pompa o wydajności $Q=4500$ l/min. ma zasysać czystą wodę o temperaturze 55°C z niżej położonego otwartego zbiornika i tłoczyć ją do zbiornika zamkniętego umieszczonego nad pompą. W przewód ssawny o długości $L=20$ m ma być wmontowany kosz ssawny z zaworem stopowym oraz 3 kolana 90°.

h_s — geometryczna wysokość ssania (m)
h_t — geometryczna wysokość tłoczenia (m)
L_s — długość przewodu ssawnego (m)
L_t — długość przewodu tłocznego (m)

Rys. 23. Schemat układu pomp

Geometryczna wysokość podnoszenia pompy (pionowa odległość między najniższym poziomem lustra wody w zbiorniku dolnym a najwyższym poziomem w zbiorniku górnym) wynosi $h=h_s+h_t=20$ m, ciśnienie w zbiorniku górnym $p=2$ atn.

W przewód tłoczny o długości $L_t=40$ m ma być wmontowany zawór zwrotny, zasuwa dławna oraz 8 kolan 90°. Przewody zostaną ułożone z nowych rur.

Należy ustalić: a) średnicę rurociągów, b) geometryczną wysokość ssania; c) całkowitą manometryczną wysokość podnoszenia pompy; d) wymagane parametry pompy.

a. Ustalenie średnic rurociągu:

Dla wydajności $Q=4500$ l/min., zalecanej szybkości „S" (rys. 21) znajduje się średnicę rury ssawnej $D_s=250$ mm; średnicę rury tłocznej, uwzględniając uwagi podane w pkt. 5.2, można przyjąć jako $D_t=200$ mm. Wielkość oporów przepływu dla rurociągu tłocznego $h_r=3{,}1$ m słupa wody na 100 m rury. Dla rurociągu ssawnego $h_r=1{,}1$ m słupa wody na 100 m rury.

b. Ustalenie geometrycznej wysokości ssania:

Zastępcza długość przewodu ssawnego L_{zs} wynosi:

długość przewodu ssawnego L_s	20 m
1 kosz ssawny z zaworem stopowym	4 m
3 kolana 90° (3 × 4 m)	12 m
	$L_{zs}=36$ m

Wielkość oporów w przewodzie ssawnym wynosi:
$h_{rs}=0{,}01\times h_r\times L_{zs}=0{,}01\times 1{,}1\times 36$ = około 0,4 m słupa wody.

Dopuszczalna wakuometryczna wysokość ssania H_s przy temperaturze wody 55°C wynosi 5,5 m słupa wody (rys. 22). Ponieważ opory przepływu w przewodzie ssawnym wynoszą $h_{rs}=0{,}4$ m słupa wody, geometryczna wysokość ssania może wynosić najwyżej $h_s=5{,}5-0{,}4=5{,}1$ m. Pompę należy ustawić więc tak, aby pionowa odległość między najniższym poziomem lustra wody a osią poziomą przewodu ssawnego pompy nie przekraczała 5,1 m.

c. Ustalenie manometrycznej wysokości podnoszenia pompy:

Zastępcza długość przewodu tłocznego L_{zt} wynosi:

długość przewodu tłocznego L_t	40 m
1 zawór zwrotny	4 m
1 zasuwa dławna	4 m
8 kolan 90° (8 × 4 m)	32 m
	$L_{zt}=80$ m

Wielkość oporów w przewodzie tłocznym wynosi: $h_{rt}=0{,}01\times h_r\times L_{zt}=0{,}01\times 3{,}1\times 80=2{,}5$ m słupa wody.

Całkowita manometryczna wysokość podnoszenia wynosi więc:
$H_m=h=p+h_r+h_{rt}=20+10\times 2+0{,}4+2{,}5=42{,}9$ m słupa wody.

d. Ustalanie wymaganych parametrów pompy:

Przy dobieraniu pompy do ustalonych drogą obliczeń parametrów pracy, należy wyliczoną manometryczną wysokość podnoszenia powiększyć o 10%: $H'_m=1{,}1\times H_m=1{,}1\times 42{,}9=47{,}2$ m słupa wody Dla warunków wymienionych na wstępie niniejszego przykładu będzie więc potrzebna pompa o wydajności $Q=4500$ l/min. i manometrycznej wysokości podnoszenia $H_m'=47$ m słupa wody.

Zestawienie danych do zamówienia pomp

1. Typ		....
2. Ilość pomp	szt.	....
3. Ciecz		....
a) skład chemiczny		....
b) temperatura	°C	....
c) ciężar właściwy	kG/dcm^3	....
d) lepkość	°E	....
e) ilość i rodzaj zanieczyszczeń		....
f) inne cechy charakterystyczne		....
4. Wydajność	l/min.	....
5. Wysokość podnoszenia		
a) manometryczna wysokość ssania H_s lub wielkość napływu cieczy do pompy H_n	m. słupa wody lub atn.	....
b) manometryczna wysokość podnoszenia H_t	m. słupa wody	....
c) całkowita manometryczna wysokość podnoszenia $H_m = H_s + H_t$	m. słupa wody	....
6. Silnik elektryczny		
a) rodzaj prądu (stały, zmienny)		....
b) dysponowane napięcie sieci i ilość przewodów (3 lub 4); w przypadku 4 przewodów podać oba napięcia np. 220/380	V	....
c) sposób rozruchu silnika (bezpośredni lub przełącznik gwiazda-trójkąt)		....
d) częstotliwość	Hz	....
e) rodzaj budowy (zamknięta, okapturzona strugoszczelna itp.)		....
wg PN-55/E-06000)		....
7. Specjalne wymagania		

W zamówieniach pomp w wykonaniu eksportowym należy podać dodatkowo:

1. Kraj	....
2. Rodzaj żądanego wykonania tropikalnego (TH lub TA)	....
3. Szczególne wymagania dotyczące wykonania opracowane przez CHZ lub generalnego wykonawcę	

Uwaga: W stosunku do zamówień, które nie będą zawierały kompletnych danych wymienionych wyżej, jako data wpływu zamówienia przyjęty zostanie dzień, w którym zamawiający złoży ostatnie potrzebne informacje.